

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU
TUTANAK DERGİSİ

19'uncu Toplantı
25 Haziran 2025 Çarşamba

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde yer alan ve kâtip üyeler tarafından okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İÇİNDEKİLER

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Savaş'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

III.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (ÇAYKUR) 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

2.- Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin (TÜRKŞEKER) 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
KAMU İKTİSADİ TEŞEBBÜSLERİ KOMİSYONU

-----0-----
19'uncu Toplantı
25 Haziran 2025 Çarşamba
-----0-----

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu saat 14.40'ta açılarak iki oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mustafa Savaş, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklama yaptı.

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (ÇAYKUR) 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri tamamlanarak ibra edildi.

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin (TÜRKŞEKER) 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesapları, görüşmeleri tamamlanarak ibra edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarını görüşmek için, 1 Temmuz 2025 Salı günü saat 14.30'da toplanmak üzere saat 17.39'da toplantıya son verildi.

25 Haziran 2025 Çarşamba
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.40
BAŞKAN: Mustafa SAVAŞ (Aydın)
BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)
SÖZCÜ: Mevlüt KARAKAYA (Ankara)
KÂTİP: Durmuş Ali KESKİNKILIÇ (Karabük)

----- 0 -----

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayıştay Başkanlığımızın ve kurumlarımızın değerli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

28'inci Yasama Dönemi Üçüncü Yasama Yılı'nın 19'uncu Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mustafa Savaş'ın, Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Bugünkü gündemimizde Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü, Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarının bilanço ve netice hesapları yer almaktadır.

III.- İHTİSAS KOMİSYONLARI

A) Görüşmeler

1.- Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün (ÇAYKUR) 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Toplantımıza Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğüyle başlıyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuzu tanıtmalarını rica ediyorum.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Evet, sunuma geçiyoruz.

Sunumunu yapması için sözü Sayın Genel Müdürümüze veriyorum.

Buyurun Sayın Yalın.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Sayıştay Başkanlığı, Cumhurbaşkanlığı ve ilgili bakanlık mensupları; teşekkülümüzün 2021-2022 yıllarına ait hesap ve işlemlere ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi Kamu İktisadi Teşebbüsleri Komisyonu denetim toplantısı öncesinde söz almış olmaktan dolayı teşekkürlerimi arz ediyor, kıymetli hazırunu saygıyla selamlıyorum.

ÇAYKUR, sermayesinin tamamı devlete ait, tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesiyle sınırlı bir iktisadi devlet teşekkülü olarak kamu hizmeti vermekte olup Tarım ve Orman Bakanlığının ilgili kuruluşudur. Ülkemizde çay tarımı Doğu Karadeniz Bölgesinde Artvin, Rize, Trabzon ve kısmen Giresun, Ordu illerini kapsayan 792 bin dekar alan üzerinde yaklaşık 205 bin üretici aile tarafından yapılmaktadır. Teşekkülümüz 49 yaş çay işleme fabrikası, 8 pazarlama bölge müdürlüğü, Çay Paketleme Fabrikası, Anatamir Fabrikası, Çay Araştırma Enstitüsünden müteşekkil olup ev dışı tüketim, reyon, perakende, e-ticaret bayilikleri ve çay satış mağazalarından oluşan yaygın ve güçlü dağıtım ağıyla Türkiye'de çay sektörünün en büyüğü ve lider kuruluşudur. Ayrıca 100'ün üzerinde ülkeye paketli çay ihracatı yapmaktadır. Teşekkülümüz merkez ve taşra birimlerinde 1 Haziran 2025 tarihi itibarıyla 1.160 memur, 11.430 işçi olmak üzere toplam 12.590 personel bulunmaktadır.

Sayın Başkan, değerli üyeler; 2024 yılında gerçekleşen yaş çay alımları, üretim, ödeme, pazarlama ve diğer önemli faaliyetlerimize özetle değinmek istiyorum.

Yaş çay alımları ve ödemeler: Üreticilerimizden satın aldığımız yaş çay bedelleri, satın almayı takip eden ay içerisinde ödenmektedir. Bu doğrultuda 783 bin ton yaş çay karşılığında üreticilerimize toplam 13 milyar 676 milyon TL ödeme yapılmıştır. Üreticilerimize dekar başına 10 bin liradan 356 milyon TL organik çay fark ödemesi yapılmıştır. 2010 yılından itibaren teşekkül kaynaklarından üreticilerimize bugüne kadar toplam 1 milyar 356 milyon TL organik çay fark ödemesi yapılmıştır.

Kuru çay üretimi ve yarı mamul stok durumu: Siyah, organik siyah, yeşil, organik yeşil ve tomurcuk çay olmak üzere toplam 152 bin ton tasnifli çay üretimi yapılmıştır.

Yıl sonu itibarıyla 87 bin ton kuru çay stokumuz bulunmaktadır. Pazarlama planlamaları doğrultusunda ve satış seyrine göre 2025 yılının kampanya dönemine son yıllarda olduğu gibi 40 bin ton stokla girilmiştir.

Paketli ve dökme çay satışları: Paketli çay satışlarımız dışında stok maliyeti yükümüzü azaltmak maksadıyla son birkaç yıldır Rize Ticaret Borsası üzerinden yapılan bilgilendirme ve duyuru üzerinden talep eden firmalara yarı mamul olarak da kuru çay satışı yapmaktayız. Yıl sonunda bütçe hedeflerimizin üzerinde ihracat dâhil toplam 132 bin ton kuru çay satışı yapılmıştır.

Didi soğuk çay satışı: Soğuk çay sektörüne girdiğimiz günden beri iç piyasa rekabetiyle pazar hacmini de büyüten Didi ürünümüzün yıl sonu satışı ihracat dâhil 122 milyon litre olarak gerçekleşmiştir.

Çaylıklarda gençleştirme budaması: 2024 yılında 169 bin üretici tarafından 77 bin dekar çaylık alan budanmış ve karşılığında 1 milyar 37 milyon TL budama tazminatı yılı içerisinde üreticilerimize ödenmiştir.

Yatırım programı: Ödenekleri teşekkülümüz öz kaynaklarından karşılanmakta olup yatırım dâhil işletme giderleri ve diğer bütün harcama kalemlerinde zaruri ihtiyaçların dışında harcama yapmamaya özen gösterilerek tasarruf genelgelerine harfiyen riayet edilmektedir.

Mevsimlik işçi alımları: Teşekkülümüzde yılda ortalama 650-700 çalışan emekli olurken bu yılın sonu itibarıyla 1.029 kişi emekliye ayrılmıştır. Son yıllarda yaptığımız gibi 2025 yılının kampanya öncesinde de eksilen işçi sayısı kadar yeni işçi alımları için noter huzurunda kura sistemiyle 1.500 mevsimlik işçi alımı gerçekleştirilmiştir. 2024 yılında emekli olan 45 memur, 1.029 işçi olmak üzere toplam 1.074 çalışanımıza 446 milyon TL tazminat ödenmiştir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; son yıllarda yapımı tamamlanarak üretime alınan yeni fabrikalarımızdan İkizdere Çay Fabrikası, Çamlıhemşin Çay Fabrikası 100 tonun üzerinden üretime başlamıştır.

Yapılması planlanan üretim tesisi ve önemli projelerimizden ÇAYKUR su üretimi ve yeni ambalaj tasarımları: 2024 yılı, çayın ülkemize gelişinin 100'üncü yılı olması münasebetiyle "Yeni Ambalajında, Aynı Tadında" mottosuyla ürün ambalajlarımızı yeniliyor, markalarımızın ezber ve bilinirliğine de sadık kalarak planlama dâhilinde yenileniyoruz.

Çay satış mağazalarımız: 100'ün üzerinde ürün çeşidinin yer aldığı son derece şık, nezih ve tek tip satış mağazalarımız, teşekkülümüzün yüz akı olarak istisnasız bütün ziyaretçilerinden teveccüh görmektedir.

Çay atıklarının değerlendirilmesi: Bunlardan birincisi, çay ekstrakt üretiminde kullanılmak üzere ham madde arzı şeklinde olmuştur. Didi soğuk çay ham maddesi olarak kullanılan ekstrakt üretiminin son atığı olan posa kısmı da gübre olarak kullanılmaktadır. Ayrıca çay atıkları pelet olarak üretilip yakacak olarak kullanılmakta, çaykopit olarak da değerlendirme çalışmalarımız devam etmektedir. Kalan çok az miktardaki çay atığı da 10 fabrikamızın kazanlarında yakılarak enerji elde edilmektedir.

İkincisi ise Rize Belediyesi tarafından üretilen mangal kömürü ve enerji üretim projesinde ham madde olarak kullanılmaktadır. Teşekkülümüzde açığa çıkan üretim atıklarının tamamı anılan projelerde değerlendirilmek üzere bedeli mukabilinde satılmaktadır.

Çay ürünlerinde farklılaştırma ve yeni ürün çeşitliliği çalışmalarımız: Cumhuriyetimizin 100'üncü yılı münasebetiyle farkındalık oluşturmak ve millî değerlerimizin hatırlanılması maksadıyla üretilen 200 gramlık ürünümüz tüketicilerimizin teveccühüne mazhar olmuştur.

Organik Bahçe Çayı: Organik tarım mottosu "Topraktan Yaprağa, Yapraktan Bardağa" olan teşekkülümüzün organik ürün ailesine son dönemde katılan Organik Bahçe Çayımız 200 gramlık silindir ve 500 gram poşetlerle piyasaya arz olunmuştur.

İnhisar Çayı: Çayımız geçen yüz yıllık süreçte isimleri bilinen ve bilinmeyen nice emektarların inanç, azim ve kararlılığıyla günümüze kadar taşınmıştır. Çayın 100'üncü yılı anısına ürettiğimiz bu koleksiyon ürününü Türk çayı için geçmişte emeği geçen tüm kahramanlarımıza ithaf ediyoruz.

Kakuleli Çay, Çamlıhemşin ve İkizdere Organik Çayı, ÇAYKUR hediyelik çay seti, Zümrüt Yeşil Çay Pudrası, dekafeinize (kafeinsiz) çay, Mezopotamya çayı, Elek Altı Çay gibi çeşitlerimiz farklılıkla mağazalarımızda bulunmaktadır.

Özel tasarım ve gramajlarıyla prestij çayları: Yerel ve ulusal anlamda bilinirliği olan çok önemli turizm destinasyon alanları ve marka yerlerin bilinen ve öne çıkan özelliklerini kullanarak avantaja çevirebilmek için bazı markalarımızı bu yer isimleriyle isimlendirdik. Bunlar sırasıyla Ovit, Ayder, Trabzon Uzungöl, Erzurum Palandöken, Artvin Kafkasör, Kemalpaşa Elekalı, Tirebolu Elekalı, İstanbul Ayasofya, Ayasofya Elekalı, Ayasofya Organik, Farabi Elekalı, Farabi Organik, Farabi Bergamot Aromalı, Keyif, Nadidem, Diyarbakır Ekstra, Başkent, Kayseri Erciyes, Organik Rize Çaylarıdır.

Çay tohumundan yağ üretimi projesinin ayrıca AR-GE çalışmaları devam etmektedir. Kozmetik ve gıda sanayisinde yoğun kullanım alanı olan ve sağlık açısından takviye bir ürün olduğu ifade edilmektedir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; konuşmamı tamamlamadan önce ÇAYKUR'un sektördeki yeri ve önemi, iktisadi görünümü gibi bazı önemli konu başlıklarına da kısaca değinmek istiyorum. Teşekkülümüz çay sektöründeki iktisadi ve sosyal sorumlulukların gereği olarak taban fiyattan yaş çay alımı ve ürün ödemelerinde rekoltenin yüksek olduğu dönemlerde ve diğer birçok alanda uyguladığı politikalarla çay müstahsillerini korumaktadır. Özellikle, çay sektöründe kamu dışında kalan özel firmalara karşı üreticilere güvence sağlayan sektör içi dengeleyici, stratejik görevler üstlenmektedir.

Çay sektörünü düzenlemek adına bu görevleri üstlenirken uyguladığımız temel çözüm ve yöntemler için de iki önemli proje çalıştık. Birincisi, yıllar içerisinde düzenli olarak artış gösteren yaş çay rekoltesine karşılık mevcut yaş çay işleme kapasitemizin orantısız olarak artırılması gerekiyordu. Bu saikten hareketle, uzun yıllar fabrikalarımızda 6.200 ton/gün olan işleme kapasitemizi yatırım planlamalarıyla en son 9.250 ton/güne çıkarmış bulunmaktayız. Burada kapasite artışının rakamsal büyüklüğünden ziyade ifade ettiği esas anlam, çay sezonunda her gün 3.050 ton daha fazla çayın işlenmesine imkân sağlanmasıdır. Üreticilerimiz bu sayede özel firmalara karşı taban fiyatın altında yaş çay alımlarına karşı korunmaktadır.

İkinci önemli çözümümüz ise kapasite artışının yanı sıra üretim proseslerimizden olan soldurma ünitesi makine parkı uygun olan fabrikalarımızda ön soldurma sistemi yani alınan yaş çayın ideal şartlarda en az yirmi dört saat bekletilebileceği "yedek kapasite alanı" diyebileceğimiz ilave sistem kurulması olmuştur.

Randıman konusunda alınan tedbirler neticesinde son beş yılda 19,32'ye gelinmiş, 2024 yılının randımanı ise 19,44 olarak gerçekleştirilmiştir.

Teşekkülümüz kârlılık ve verimlilik sorumluluğuyla faaliyetlerini sürdürmekte olup geçtiğimiz son iki yılda olduğu gibi 2024 yılı bilanço dönemini de kârla kapatmıştır.

Bir taraftan sosyal sorumluluk öncelikli kamu hizmeti veren teşekkülümüz, diğer taraftan da ticari işletme kimliğinin gereklerini imkânlar ölçüsünde yerine getirmeye çalışmaktadır.

Son olarak ifade etmek isterim ki teşekkülümüz içerisinde bulunduğu şartları en iyi şekilde değerlendirmekte ve yük olmadan, mümkün olduğunca yük alarak yolunda emin adımlarla yürümeye devam etmektedir.

Görüşmelerin özelde teşekkülümüze, genelde çay sektörüne ve memleketimize hayırlı olmasını temenni eder, saygılarımı sunarım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM - Sayın Başkanım, bir de görsel anlamda beş dakikalık bir video sunumumuz var.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - İzleyelim.

(Video gösterimi yapıldı)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederiz.

Şimdi önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2021 Yılı Alt Komisyon Raporu'nda 2, 2022 Yılı Alt Komisyon Raporu'nda 2 öneri bulunmaktadır. Kurumun 2021 ve 2022 yıllarının 1 no.lu önerileri aynı mahiyette olduğundan birlikte görüşeceğiz.

Daha güncel olan 2022 yılı önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 1:

ÇAYKUR'un borçlanma sarmalının kırılabilmesi için işletme faaliyeti kârının artırılması ve kredi kullanma ihtiyacının azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınması.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için Sayın Genel Müdürüm, buyurun.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM - Teşekkürümüzün borçlanma nedeni mayıs-ekim döneminde tüm giderlerimizin yaklaşık yüzde 70'ine tekabül eden yaş çay yaprağı alımı kaynaklı üretici ödemeleridir. Gelirlerini on iki aylık dönemde elde eden kurumumuz mayıs-ekim döneminde alınan yaş çay yaprağı bedelleri bir ay içerisinde üreticilerimizin hesaplarına yatırılmakta olup bu altı aylık dönemde yüksek nakit ihtiyacı doğmakta ve bu ihtiyaç kredi kullanılmak suretiyle karşılanmaktadır. Teşekkürümüz tarihinin en yüksek yaş çay alımlarına karşılık yine teşekkür tarihinin en yüksek çay satışı yapmış olmasına rağmen yüklü ürün bedeli ödemelerinin bir ay içerisinde üreticilerimize ödenmesi sorumluluğu nedeniyle kredi kullanımı kaçınılmaz olmaktadır.

Borçlanma ihtiyacı ve finansman giderlerimizi artıran diğer önemli bir husus da kamu kurumu olmamız hasebiyle tüketiciyi korumak adına yaş çay ile kuru çayın aynı zamanda fiyatlandırılması gerekmektedir. Kaldı ki 2022 yılında bu denge korunduğu için kredi geri ödemesi artmış, yıl sonu kredi borcunun azaldığı görülmektedir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

Öneri üzerinde söz almak isteyen üyemiz var mı? Yok.

Sayıştayın önerisiyle ilgili görüşünü alalım.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sayıştay tarafından izlenmesinin uygun olacağını değerlendiriyoruz.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi 2021 yılının 2 no.lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 2:

2021 yılı Sayıştay denetim raporunda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için buyurun Sayın Genel Müdürüm.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM - Diğer bulgu ve öneriler de yerine getirilecektir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın üyeler, diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesini talep ettiğiniz öneri var mı? Yok.

Böylelikle 2021 yılı önerilerinin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi, 2022 yılı önerilerini görüşüyoruz.

Kurumun 2022 yılına ait 1 no.lu önerisini görüşmüştük. Bu nedenle 2022 yılının 2 no.lu genel önerisini okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 2:

2022 yılı Sayıştay denetim raporunda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için buyurun.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM - Diğer bulgu ve öneriler de yerine getirilecektir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesini talep ettiğiniz öneri var mı? Yok.

Böylelikle önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi geneli üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Geneli üzerinde söz almak isteyen üyelerimize söz vereceğim.

Sayın Tahtasız, buyurun.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Sayın Başkan, Sayıştayın kıymetli temsilcileri, saygıdeğer yönetim kurulu üyeleri, Sayın Genel Müdür ve değerli hazırun; herkesi saygıyla selamlıyorum.

Tıpkı Cumhuriyetimizin 100'üncü yılı gibi Türk çayının da 100'üncü yılını kutluyoruz, geride bıraktık. 1924 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen Çay Kanunu'yla başlayan süreç ÇAYKUR'un kurulmasıyla devam etmiş, bölgenin lideri, ülkenin gururu olmuştur. ÇAYKUR'un 49 yaş çay işletme fabrikası, 8 pazarlama bölge müdürlüğü, Çay Paketleme Fabrikası, Anatamir Fabrikası, Atatürk Çay ve Bahçe Kùltürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, 11.279 çalışanı ve günlük 9.250 ton yaş çay işleme kapasitesiyle Türkiye çay sektörünün lider kuruluşu olmasında çok büyük emekler var. Kùltürümüzde önemli bir yeri olan çayı yediden yetmiş yediye herkes severek tüketiyor. Uzun yıllar tekel konumunda faaliyet gösteren ÇAYKUR özel sektörün başlamasıyla beraber biraz sıkıntı yaşasa da şu anda gene konumunda lider olarak devam etmekte. Çay seviyoruz, ÇAYKUR'u önemsiyoruz, çay üreticisinin diğer birçok üretici gibi üretime küsmemesi gerektiğini söylüyoruz. Ancak, son yıllarda açıklanan fiyatlar çay üreticisini memnun etmiyor ve üretime maalesef küstürüyor. 2025 yılı yaş çay alım fiyatı kilogram başına 25 lira 44 kuruş olarak açıklandı. Ancak geçen yıl 2 lira olarak verilen prim desteği bu yılki fiyatta maalesef yok. Dolayısıyla yaş çay alım fiyatı geçen yıla göre yüzde 32 oranında artırıldı. Yapılan bu artış enflasyonun ve girdi maliyetlerinin de altında kalmıştır. Açıklanan bu fiyat çay üreticisini mutlu etmemiştir. Yaş çayda 2003 yılından bu tarafa verilen prim desteği yirmi iki yıl sonra neden kaldırıldı? Destekleme priminin yirmi iki yıl sonra kaldırılmasının özel bir sebebi var mı, merak ediyoruz. Bunun sebebi size göre 25 lira 44 kuruşluk fiyatın yeterli olması mı yoksa hazineye bir yük olarak görülmesi miydi? Türk halkının en çok tükettiği içeceklerin başında çay geliyor ancak çayda zamlardan nasibini aldı. Şimdi soracaksınız "Hem çay yaş çay fiyatını düşük verdiniz hem de şimdi çaya zam yaptı." diyorsunuz.

Evet, ÇAYKUR tarafından on gün önce kuru çaya yüzde 15 zam yapıldı. En son eylül ayında yüzde 18 zam yapılmıştı. Dolayısıyla toplamda yüzde 33 zam yaptınız. Yaptığınız zamlarda maliyet artışlarını gösterdiniz. Gerçekten çok haklısınız, çok doğru söylüyorsunuz, bu iktidarın yarattığı enflasyon ortamında maliyetler sürekli artıyor. Ama sizin maliyetiniz artıyor da çay üreticisinin maliyeti artmıyor mu, yerinde mi sayıyor? Madem öyle, çay üreticisine de tüm maliyet hesaplarını göz önünde bulundursak emeğin karşılığı olarak alacağı yaş çay fiyatını daha olur bir fiyatta açıklamak gerekmez miydi?

Sayın Genel Müdür, vurguladığım gibi, ÇAYKUR Türkiye'nin gözde kurumlarından bir tanesi. Ben şahsen siyasi müdahaleler olmazsa ÇAYKUR'un daha başarılı olacağını ve bu bataklık kredilerden kurtulacağını biliyorum. O ziyaretimizde de o tesislerin nasıl güzel çalıştığını gördük ama maalesef Rize'de -ben de orada insanları ziyaret ettim- siyasetin özellikle Rize İl Başkanlığının ÇAYKUR üzerinde siyasi baskıları olduğunu biliyoruz. ÇAYKUR normalde 6 kişilik yönetim kurulu olmasına rağmen uzun süre 3 eksikle çalıştı. Nihayet bu yönetim kurulu üyelerinin atamaları yapıldı. Bu yönetim kaç eksik çalıştı ve yönetim kurulunda 3 eksik varken alınan kararların nasıl alındığını merak ediyorum. Bunun cevabını da açıklarsınız. ÇAYKUR'un Yönetim Kuruluna atamalar yapıldı ancak atanan isimlere bir bakalım: Ferat Turgut, Rize AKP İl Başkan Yardımcısıydı önceki dönem, ÇAYKUR Yönetim Kurulu üyesi oldu, hayırlı uğurlu olsun. Bir diğer isim de AKP Pazar eski İlçe Başkanı, AKP Pazar Belediye Başkan aday adayı olan Nurettin İnce. 3'üncü isim ise bakanlardan bir bürokrat. Bu durumda ÇAYKUR yönetiminde liyakat değil, AK PARTİ'ye sadakat ön plana çıkmış bir durum. Bu arkadaşlar için mi aylarca yönetim kurulu 3 eksik çalıştı? "ÇAYKUR'u Genel Müdür mü yönetiyor, yoksa AKP Rize İl Başkanı mı yönetiyor?" şeklinde eleştiriler bizim kulağımıza kadar geldi. AK PARTİ ÇAYKUR'a öylesine nüfuz etmiş ki AK PARTİ İl Başkanı Yılmaz Katmer noter huzurunda kurayla yapılan 1.500 kişilik son alımdan sonra çıkıp "Kura yetmez, kurayla kazananlara bir de mülakat yapalım." demiş. Çünkü kurayla olunca kendi yerleştireceği arkadaşlar olmadığından dolayı, kendi adamları dışarıda kaldığından dolayı "Mülakat yapalım." demiş aynı bizim Çorum'da olduğu gibi. İl Özel İdaresine geçen yıl alım oldu, o alımda dedik ki: "Mülakat liyakatin katilidir. Kul hakkına girmeyin, liyakatli insanlar arasından kurayla seçin." dedik ama maalesef AK PARTİ İl Başkanının çaycısı, şoförü, efendim, grafik tasarımcısı maalesef bizim de İl Özel İdaresinde işe başladı. Burada ben özellikle Genel Müdürümüzü kutluyorum, işte "Mülakatla yapalım." diyen İl Başkanına karşı dik durmuşsunuz ve aldığınız karardan dolayı da sizi kutluyorum. ÇAYKUR yönetiminin iktidar partisi il yönetimi gibi olmasının ardından bundan sonra yapılacak işleri ve işe alımları biz takip edeceğiz. İnşallah Genel Müdürümüzün bu kararı değişmez.

Sayın Genel Müdür, üreticiyi özel sektöre karşı korumak ve taban fiyatının altında satış yapmasını engellemek için kapasite artışına gittiğinizi ve kapasitenizi günlük 9.250 tona çıkardığınızı söylediniz. Kapasiteniz artmış ancak çalışan sayınız ocak ayındaki KİT Alt Komisyonuna geldiğinden sonra oradaki çalışan sayımız 11.931'di, şu anda 11.279. Aradan beş ay geçti ama 652 kişi ayrılmış. Emekli maaşlarında yüzde 30'a varan düşüş olacağı gerekçesiyle 2024 yılının sonuna doğru bin kişinin kurumdan ayrıldığını söylüyorlar, bu doğru mudur? Yani ÇAYKUR bir taraftan kapasite artırıyor ancak diğer taraftan deneyimli personeli kaybediyor. Fabrikayı tam kapasite işletecek sayıda ve tecrübeye işçi olmadıktan sonra kapasite artırılmasının kimseye bir faydası yok. Sadece özel sektöre faydası var, çeşitli sebeplerle özel sektöre yönelen çay üreticisi de taban fiyatının altında paralar teklif edildiği, 25 liradan yapılan alımların ise yarı nakit yarı da kuru çay olarak ödendiği ifade ediliyor. Buna düşük maaş politikasının ve kuruma sınavla girmiş işçilere uzun yıllardır kadro verilmemesinin büyük etkisi var deniyor. Kuruma sınavla girmiş işçilere söz verilmesine rağmen neden kadro verilmiyor? Bu sözü, kadro sözünü ne zaman yerine getireceksiniz? Kamuda çalışan bir ziraat mühendisinin dahi asgari ücretin bir tık üzerinde maaş aldığı ifade ediliyor, bu doğru mudur? ÇAYKUR'daki en düşük işçi maaşı ile en yüksek işçi maaşı ne kadardır? 2025 yılında ayrılan 652 kişiden kaç emekli olmuş, kaç istifa etmiştir?

Sayın Genel Müdür, sunuş konuşmanızda yeni ambalaj tasarımına ilişkin bir bilgi notu verdiniz. Yani ambalaj tasarımları için hangi ajansla kaç liraya bir anlaşma yaptınız? Yeni ambalaj tasarımını yaptırmak için ihaleye çıktınız mı, yoksa doğrudan temin mi yaptınız? ÇAYKUR'un yeni ambalaj tasarımı ve üretimi kuruma toplamda ne kadara mal olacak?

Alt Komisyon toplantısında yönelttiğim bazı sorulara bilanço ve mali tablolarınız belli olmadığı için cevap alamamıştım. O soruları tekrarlayacağım:

ÇAYKUR'un 2024 yılı kâr veya zararı ne kadar olmuştur? Günümüz itibarıyla ÇAYKUR'un kredi borcu ne kadardır? 2023-2024 ve 2025 yılının ilk yarısında çekilen krediler için ne kadar faiz ödenmiştir? Çekilen kredilerin nisan ayı sonu itibarıyla kapatılacağını söylemişsiniz, bu kredileri kapatabildiniz mi? 2016-2018 yıllarında 16 milyondan fazla para harcıyıp hiç kullanmadığınız ve yedi yıldır atıl durumda bekleyen stevia fabrikası vardı. Bu atıl durumdaki fabrika için 2025 yılında yeniden ihaleye çıkacağınızı söylemişsiniz. İhaleye çıkıldı mı? Çıkıldıysa hangi bedelle hangi firmaya kiralandı? Bu stevia bitkisinden şeker elde etmek için yapılan fabrika ÇAYKUR tarafından neden başka bir alanda kullanılmıyor veya bir başkasına kiraya verilmesi düşünüyor?

Bu sorulara yazılı olarak cevap verirsiniz teşekkür ediyorum.

ÇAYKUR'u siyasi baskılardan uzak bir şekilde yönetmenizi ve başarılı olmanızı temenni ediyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkürler.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Tahtasız.

Sayın İrmez, buyurun.

MEHMET ZEKİ İRMEZ (Şirnak) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Komisyon üyelerini, kurumumuzun değerli temsilcilerini ve burada emek harcayan tüm çalışanları, emekçileri saygıyla selamlıyorum.

Biz bugün burada sadece çaydan söz etmiyoruz, söz etmemek gerekir. Çay ve ÇAYKUR'la ilgili konular ve yapılan her müdahale kamu yararını, emekçinin hakkını ve halkın sofrasını doğrudan etkilemektedir. Ülkede her hanede her gün tüketilen bir ürünü konuşuyorsak bu elbette ki stratejik bir mesele de olmalı. Toplum sağlığını da ilgilendirir, üreticiyi de tabii ki de tüketiciyi de. Çay üretimi Karadeniz'in, geçim kaynağı ve bölgenin kültürel simgelerinden biri olmuştur. Bu nedenlerle, çay üretiminin kalbi olan ÇAYKUR bir özel şirket değil, binlerce üreticinin, işçinin ve ailenin yaşam kaynağıdır. Ancak ne yazık ki bu kıymetli kurumun son yıllarda içine sokulduğu darboğaz artık gizlenemez bir hâle gelmiş durumdadır.

ÇAYKUR son yirmi yılın çoğunluğunda zarar açıklamış bir kamu kurumudur. Sadece son üç yılda bu eğilim durmuş gibi görünse de çok sınırlıdır. 85 milyon TL tükettiği bir ürün için bu zararlar izaha muhtaçtır. 2022'de 63 milyon, 2023'te, 67 milyon, 2024'te ise sadece 73 milyon TL kâr açıklanmıştır ama bu rakamların arkasında baktığınızda emekçiden kesilen haklar, üretimden kısılan kapasite, ithal çayla doldurulan depolar ve plansız harcamalarla oluşmuş yapay bir bilanço maalesef görüyoruz. Üstelik 2023'te tasnifli çay satışında 27.579 tonluk bir düşüş yaşanmıştır. Bu ne demek gerçekten biliyor musunuz? Üreticinin elindeki çayın değerinden alınmaması, işletmelerin atıl bırakılması, piyasadaki özel şirketlere alan açılması demektir. Türkiye'de özelleştirme furyasının hunharca girdiği alanlardan bir tanesi de çay alanıdır ve burada rant önceliklendirilmeye çalışılmıştır. ÇAYKUR'un üretim yükünü omuzlayan binlerce geçici ve mevsimlik işçi her sezonu belirsizlik içinde karşılamaktadır. 2025'in ilk aylarında başvuru tarihleri bile günlerce muallakta kaldı. Geçici işçi alımlarında son altı ayda sigortasız olma şartı getirilerek âdeta çalışanlar cezalandırıldı. Emekçinin alın terine bu kadar hoyrat davranmak kamu eliyle güvencesizliği kurumsallaştırmaktır. Çay bünyesindeki 3 bine yakın işçinin "Çaysan" adında yeni bir şirkete devredilmesi alenen bir arka kapı özelleştirmesi ve taşeronlaştırmadır. İktidarın kendi eliyle kurduğu bu yapı hem siyasi kadrolaşmanın hem de liyakatsiz ve güvencesiz istihdamın yeni adresi olmuştur. Maaşlar şişirilmiş rakamlarla gösteriliyor ama gerçekte bölge halkı işsizlikle karşı karşıya bırakılıyor. Ne yazık ki tüm bu adımların zeminini Türkiye Varlık Fonuna devredilme süreciyle birlikte atıldığını çok iyi biliyoruz. İktidarın özelleştirmeden, ranttan ve yandaştan yana politikası çayı olması gereken düzeye taşıyor. Eğer sizler bu kurumun zarar açıklamasına, işçisinin güvencesizliğe itilmesine, üreticinin özel sektörün insafına bırakılmasına seyirci kalıyorsanız elbette ki bu sorumluluk siyasi iktidardadır. ÇAYKUR, kamu eliyle büyütülmeli, özelleştirme eğilimine son verilmelidir. Geçici işçiler kadroya alınmalı, üretim kapasitesi tam kullanılmalı, kurumun yönetim harcamaları şeffaf biçimde açıklanmalı ve hem üretici hem tüketici korunmalıdır.

Çayla ilgili kamuoyuna yansıyan, toplum sağlığını tehdit eden boyalı ve sağlıksız çaylar, organik olmayan çaylar meselesi özelleştirme ve son yıllardaki enflasyonist ortamın sonucudur. Vatandaş açısından fiyat artışları çayın tadını kaçırmıştır, üretici açısından maliyet artışları üretim yapıp yapmama arasında bırakmaktadır.

Son olarak tabii ki değerli Kurumumuzun temsilcilerine de sorularım olacaktır: ÇAYKUR son beş yılda ne kadar borç ve kredi kullanmıştır? Bu süreçte ne kadar faiz ödemiştir? Bu faiz miktarları ÇAYKUR'un kâr diye açıkladığı miktarlara göre ne orandadır? ÇAYKUR bünyesinde olmasına rağmen atıl olan, kullanılmayan üretim atölyesi, fabrika ve üretim alanı miktarları nelerdir ve hangi gerekçelerle bu alanlar atıl tutulmaktadır?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın İrmez.

Komisyonumuz üyesi olmayan, Komisyonumuza iştirak eden Giresun Milletvekilimiz Sayın Elvan Işık Gezmiş'e de hoş geldiniz diyorum.

ELVAN IŞIK GEZMİŞ (Giresun) - Teşekkür ederim Başkanım.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Sümer, buyurun.

ORHAN SÜMER (Adana) - Başkanım, teşekkür ederim.

Ben de Sayın Genel Müdür ve çalışma arkadaşlarına işlerinde başarılar dilerim.

Birkaç sorum olacak sadece benim: Varlık Fonuna devir sonrası süreklilik arz eden süreçle ilgili Kurumunuz sorgulama ve denetleme yapmış mıdır bugüne kadar? Kurum özellikle 2017 yılından 2022 Sayıştay raporlarına gelene kadar zarar eder hâle gelmesinin sebeplerini araştırıyor mu?

Tüm kamu kurumlarında çay kullanımı olduğu bilinmektedir. Genel Müdürlüğün bu kamu kurumlarının çay ihtiyacını karşılamak gibi bir projesi var mıdır veya bu durumu destekleyen kurumlarımız var mıdır?

"Zarar ettir özelleştir" anlayışı kapsamında Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün özelleştirmeye ilgili bir süreci var mıdır? Bu konuda Kurumumuzun görüşü nedir?

Yine, yurt dışından ülkemize çay getirildiği, özellikle İran'dan gelen kuru çayın kaçak yollarla satıldığı, ilim Adana'da da her köşede, böyle çuvallar hâlinde, bakkal köşesinde "Kaçak çay satılır." diye ibareler görülüyor; bununla ilgili herhangi bir yaptırımınız var mıdır? Son üç senede tespit edilen kaçak çay tonajı ne kadardır? Hangi ülkelerden getirilmektedir? Önlem amaçlı Kurumumuzun tedbirleri var mıdır? Şu anda stokta bekleyen çay miktarı ve piyasa değeri ne kadardır?

Son üç yıl itibarıyla da toplanan yaş çayın ne kadarı ÇAYKUR, ne kadarı da özel sektör tarafından işlenmiştir? Bunları yazılı olarak da verebilirsiniz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Sümer.

Sayın Gezmiş, buyurun.

ELVAN IŞIK GEZMİŞ (Giresun) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Müdürüm, hoş geldiniz.

Temsil ettiğim il Giresun çay üretiminde önemli bir yer almaktadır; özellikle Tirebolu, Eynesil, Güce, Ören ilçelerimizde yoğun çay üretimi yapılmaktadır. Şimdi, 2018 yılında en kaliteli çaylardan biri üretilen Tirebolu'da bir çay fabrikası sözü verilmişti, satış reyonundan konaklama tesisine kadar bir kompleks olarak yeni bir çay fabrikası yapılacağı ifade edilmişti Tirebolu'da fakat bu fabrika yapılmadı, bunun yapılmasına ilişkin bir çalışmanız var mı? "Tirebolu 42" çayının üretildiği bölgede çay fabrikasının açılması gerçekten marka değeri açısından kıymetli olacaktır, elbette üreticimiz açısından da.

Yine, Eynesil ilçemiz en yoğun oranda çay üreten ilçelerimizden biridir. 45 bin ton civarında çay üretildiği düşünülüyor Eynesil'de fakat kota uygulaması var biliyorsunuz, bin ton kadar alınıyor, sonrasında üreticimiz mağdur. Eynesil ilçemize bir fabrika yapılması düşünülmekte midir? Bunları merak ediyoruz.

Çay Doğu Karadeniz'in tümünde olduğu gibi Giresun ili ekonomisi açısından da çok kıymetlidir. Üreticilerimizin mağdur edilmemesini, vadeli fiyatlarla, vadeli ödemelerle mağdur edilmemesini ve kota uygulamasına bir düzenleme yapılmasını, elbette

ki Tirebolu'da sözü verilen fabrikanın yapılmasını ve Eynesil'e çok ihtiyaç olan bir çay fabrikasının yapılmasını Giresun Milletvekili olarak ben de talep ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Gezmiş.

Sayın Keskinkiliç, buyurun.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Efendim, tabii, Türkiye'nin coğrafyasında olmayan bir bitkiyi yetiştirerek ve ona Türk çayı diye bir marka vermek gerçekten bizim Türk tarımı açısından büyük bir başarıdır. Türkiye'nin manevi kurucusu Hoca Ahmet Yesevi'nin tavsiyesi ve rahmetli Zihni Derin'in çalışmaları ve gayretleri ile bugün özellikle Doğu Karadeniz Bölgesi çay üretiminde önemli bir yer tutmaktadır ve dünya çapında da Türk çayı olarak bu bölgede yetişen çaylarımız insanların damak zevklerine sunulmaktadır. Yalnız burada bir şeyi ifade etmek istiyorum: Yanlış bilgiler olmasın, şimdi, 2002 yılına kadar Türkiye'de çaya verilen ortalama fiyat yaş çay açısından baktığınızda 22 sent ile 26 sent arasındadır yani 22 ile 26 senttir. 1970'lere kadar gidin, 59'lara kadar veriler var, 22 sent ile 26 sent arasında. 2002'den sonra bizim dönemimize baktığınızda da 75 sent ile 66 sent arasındadır yani şu anda da 66 senttir yani o günkü dolar kurundan baktığımızda 66 senttir. Çayın da dünyada uluslararası borsası var arkadaşlar, bu dolarla hesaplanır, bunun fiyatlanması da bunun üzerindedir ve çay üreticisi bizim dönemimizde her zaman ciddi manada, hatta dünya borsasının da üzerinde bir fiyatlamayla fiyatlanmıştır ki hiçbir zaman da böyle düşük bir fiyat verilmedi. Yani geçen sene bildiğim kadarıyla 58 sentler civarındaydı, bu sene de 66 sentler civarında; yanlış bir şey söylemek istemiyorum yani TL bazından bakıp da hesap yaparsak, biraz bu konularda uluslararası tarımda dolarla ölçülen değerler açısından iyi bakmak lazım. Tabii, beni burada en çok ilgilendiren kısım şu: Özellikle ileride risk olarak gördüğümüz yani çay bahçelerinin yenilenmesi konusu, orada bizim Çay Araştırma Enstitümüz de var. Yani bu konuda Tarım Orman Bakanlığımızın - Sayın Bakan Yardımcımız da burada- biraz daha aktif olması gerektiği kanaatindeyim çünkü Türk çayını korumak zorundayız ve burada özellikle çay bahçelerinin yenilenmesi konusu benim dikkatimi çeken konulardan bir tanesidir. Tabii, ben Sayın Genel Müdürümden, fırsat olursa, burada yapılan çalışmaları da almak isterim, birtakım çalışmalar yapıldığını biliyorum.

Bir diğer şey, ben burada ÇAYKUR yönetimini tebrik ediyorum. Yıllarca bu Komisyonunda ÇAYKUR'un zararları konuşuldu. Yani Sayın Başkanım bizden daha üstat.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Estağfurullah.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Yani bilir, yıllardır Türkiye Büyük Millet Meclisinde veya kamuoyunda çarşaf çarşaf "ÇAYKUR zarar ediyor, ÇAYKUR zarar ediyor." diye manşetlerle karşılaştık ama son dönemde ÇAYKUR kâr ediyor. Bu konuda tebrik ediyorum ve burada çiftçiye de üreticiyi de üzmeden, tüketiciyi de koruyarak bir denge içinde, bu ÇAYKUR'un kâr etmesi ama kâr oranları düşük. Burada baktığımızda da finansman giderlerinin yüksekliğinden kaynaklandığını biliyorum; o da zorunluluk yani çay alacağınız vakit çok ciddi bir miktar para çıkışı oluyor ÇAYKUR'da. Tarım Orman Bakanlığı ve Hazine Bakanlığına buradan sesleniyorum: ÇAYKUR'un sermayesini arttıralım, bunun finansman giderlerini düşürelim. Gerçekten bunu yapmak zorundayız. Neden? Çünkü bu tüketiciye de yansıyor yani bu finansman giderlerini çayın maliyetlerinin içine koymanın bir manası yok. Bunun sermaye artırımını yapalım, ÇAYKUR'u da bu dertten kurtaralım çünkü karşımızda başarılı bir yönetim var ve ÇAYKUR'u kâr ettirebilen bir yönetim var artık. Yani birçok iyileştirme yapıldı, ürün çeşitlendirmeleri yapıldı, ihracata geçildi. Bu çalışmaların yanında böyle bir ödülü hak ettiği kanaatindeyim ÇAYKUR yönetiminin.

Bir diğer şey stevia konusu. Stevia konusu benim şahsi ilgimi çeken konulardan bir tanesidir. Tabii, Rize'nin coğrafyası nedeniyle stevia konusunda bir başarı elde edilemedi, arzu ettiğimiz başarıya ulaşamadık. Ama Sayın Genel Müdürüm, biz Karabük'te denedik steviayı, yetiştirebiliyoruz. Yani arzu ederseniz bir Karabük Milletvekili olarak da stevia konusunda size destek vermeye hazırız. Çünkü biz stevia konusunda başarılı da olduk yani ciddi manada. Yani belki bilinmez, burada da anlatayım: Stevia organik şekerdir ve şekerin etkileri olmayan, özellikle şeker hastalarının kullanabileceği bir şekerdir ve şekerden de yüzlerce kat daha fazla tat duygusu veren bir bitkidir. Özellikle günümüzde şeker hastalığının çok yoğun olduğu bir dönemde steviadan elde edilecek şekerlerin de kıymetli olduğu kanaatindeyim.

Ben hepinize çok teşekkür ediyorum, hürmetlerimi sunuyorum efendim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Keskinkiliç.

Sayın Karakaya, buyurun.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

ÇAYKUR'umuzun değerli Yönetim Kurulu Başkanı, Genel Müdürü, yönetim kurulu üyeleri, değerli yöneticiler, değerli katılımcılar, kamu kurum ve kuruluşlarımızın değerli temsilcileri; hepinize hoş geldiniz diyorum.

Tabii, ÇAYKUR'la ilgili önemli değerlendirmeler yapıldı, güzel sunumlar yapıldı. ÇAYKUR esas itibarıyla piyasa regülasyonu yapan bir kurumumuz. Tabii ki burada piyasa regülasyonunu biraz karmaşık hâle getiren, çay fiyatlarını etkileyen içsel ve dışsal birtakım faktörler. Burada aslında iki ürün var fiyat regülasyonu açısından: Biri yaş çay. Bu özellikle hasat döneminde fiyatların anormal bir şekilde düşmesini önleyerek üreticilerin korunması açısından son derece önemli. Sonraki süreçte de kuru çay fiyatlarının anormal yükselmesini önleyerek özellikle tüketicinin korunması ön plana geliyor ve bunun içerisinde ciddi bir regülasyon politikası belirlenmesi gerekiyor. Yani bir taraftan "Yaş çay fiyatlarını düşürmeyelim, yüksek tutalım." dediğinizde daha sonra bunun tüketiciye yansması söz konusu. Bu anlamda piyasa regülasyonuna yönelik mekanizma oluşturulup kararlar alınırken bunun bir bütün olarak geleceğe yönelik dikkate alınması gerekiyor ve ona göre de birçok argümanı kullanması gerekiyor.

Tabii, yine bu şey içerisinde tarımsal ürettir. Tarımsal üretim olması münasebetiyle birçok faktöre dayalı, dünyadaki global piyasalardaki gelişmelere dayalı yani çok yönlü, çok faktörlü bir piyasa regülasyonunu gerektiren bir yapı. Öyle dışından görüldüğü kadar kolay değil. Bazen bizler bunu burada çok kolay deriz, kardeşim üreticiyi desteklemek için çıkarın fiyatları; daha sonradan piyasa fiyatları, kuru çay fiyatları artırılınca indirin fiyatları. Bu iş böyle söylemeyle ya da bu şekilde o dengeleri gözetmeden olmuyor yani yapsanız da bir müddet sonra bunun çok daha ağır sonuçları söz konusu olabiliyor.

Tabii, burada ifade edildi, mali konu önemli bir konu. Dolayısıyla piyasa regülasyonunu sağlayabilmenin temel şartlarından biri sağlıklı bir finansal yapı, her şeyden önce nakit varlığınızın olmasıdır. Yani hasada girerken eğer nakit varlığınız varsa piyasayı regüle etmek her zaman daha kolaydır. Öncelikle şunu da hep söylüyorum, bir daha tekrar ihtiyacı da duyuyorum: Bizim bu KİT'lerin temel amacı hiçbir zaman kâr olmamıştır. KİT'lerin asıl kurulmalarında, varoluşlarında esas olan onlara verilen görevlerdir ki burada konu ÇAYKUR olduğu için ÇAYKUR'a verilen görev, esas statüsündeki asli görevi, başlangıçta da söylediğim, çay üretimiyle alakalı, çay tüketimiyle alakalı yani piyasa regülasyonu; buna bakmak lazım yani eğer bir yıllık ya da beş yıllık süreci değerlendireceksek biz, acaba çay fiyatlarında anormallikler oldu mu, istikrarlı devam etti mi? Tabii ki bu istikrarı sağlamak için Kurumun katlanacağı zaman zaman ek maliyetler, ek yükler, mali yükler söz konusu olabilir. Bunlar da doğal olarak ürün maliyetine yansıtacağı için, faaliyet sonucuna yansıtacağı için bir zarara da neden olabilir. Ama burada aslolan şudur: Bu işlemleri yaparken maliyet etkinliğine, düşük maliyetli çalışmaya ve finansal yapıyı korumaya yönelik gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığıdır. Ama aksi takdirde tek amacımız bizim kâr da olamaz. Geçen yıl ya da önceki yıllarda ÇAYKUR Genel Kurula getirilmişti. Ben uzun süre bu Komisyonda da görev yapan biri olarak, eski bir KİT Genel Müdürü olarak anlayamadım hakikaten, neden geldiğini anlayamadım çünkü bu KİT'lerin, özellikle KİT Komisyonu ağırlıklı olarak teknik bir komisyondur. Partiler bu konuda temayüz etmiş, bu konuları bilen üyelerini genellikle gönderirler ve birçok şey burada zaten görüşülür, karara bağlanır. Genel Kurulda bu kurumların sağını solunu çekmenin, didikleminin kurumlara bir faydası yok, bilakis zararı da söz konusu olabiliyor. Dolayısıyla orada da söylemişim, ÇAYKUR'la ilgili şu söyleniyordu: "Neden kâr etmiyorsunuz, neden düşük kaliteli ürünü almıyorsunuz?" aynı cümlelerin içinde geçiyor, "Neden her yerde alım merkezleri açmıyorsunuz?" Yani hani tamam, bunların hepsi kendi açısından doğru ama bir noktada aynı cümlelerin içinde bunları kullandığınız zaman bu ne perhiz bu ne lahana turşusu anlamına geliyor. Kâr edeceksek, kâr edilecekse o zaman ona göre bakmak lazım ama ne olursa olsun üreticiyi desteklesin diyorsak ona göre değerlendirmek lazım, tüketiciyi destekleyecek diyorsak ona göre. Ama buradaki mesele hepsinin bir optimizasyonunun sağlanması. Burada politika belirlemedeki temel güçlük, sıkıntının özünde de bu var. Dolayısıyla bu noktada kolay gibi görünse, fiyatı artır, fiyatı indir şeklinde olsa da bu anlamda ülke düzeyinde bir piyasa regülasyonunu yapmak öyle söylendiği kadar da kolay bir şey değil, onun farkındayız. Dolayısıyla çabalarınızdan dolayı da teşekkür ediyoruz.

Tabii ki kâra geçmiş olması önemli bir şey ama bu kârın sağlanmasındaki dinamiklerin neler olduğu önemli. Bu satışa dayalı maliyetleri düşürmeye yönelik yeni piyasalara girme şeklindeki bir durum olması hâlinde kaliteli bir aktif yapısına doğru da geçiş söz konusu olabilir.

Tabii, marka konusu bilemiyorum ama burada Sayın Değerli Vekilimiz Fatma Hanım'la biz NATO PA toplantısı için İngiltere'deydik en son, daha bir iki hafta olmadı herhâlde döneli. Orada hani İngiliz çayı, işte kahvaltı çayı, siyah çay vesaire, hatta merakten girdik yani acaba nedir çay fiyatları diye. Yani çayı altın gibi satıyorlar. Ben yirmi sene önce gittiğimde böyle kiloluk almıştık oradan; sonra baktık öyle kiloyla falan yok, küçük küçük paketler, hediye paketler, altın satar gibi çay satıyorlar. Dolayısıyla tadına baktığımızda damak tadıyla da elbette bunun alakası yok yani bizim çayımız çok daha iyi, çok daha güzel. Tabii, buradaki mesele markalaşma meselesi, isim meselesi. Bu konuda girişimlerin de var, bence daha fazla belki ağırlık vermek lazım.

Söylenecek daha birçok şey var ama tabii, burada da vakit sınırlı. Mali yapının mutlaka bir düze çıkarılması gerekiyor. Bu konuyla ilgili biraz önce Ali Bey de ifade ettiler, sermaye artışı yönünde yapılması gereken ne varsa; Sayın Başkanımız da yine eski bir KİT yöneticisi olarak ve özellikle banka yöneticisi olarak bu konularda her zaman destek oluyor, bizlere düşen bir şey varsa yapmaya çalışacağız.

Bu vesileyle emeği geçen herkese teşekkür ediyorum. Bu oturumun, bu çalışmaların Kurumumuza ve ülkemize faydalı olmasını diliyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Karakaya.

Sayın Zabun, son konuşmacı olarak buyurun.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyesi arkadaşlar, çok kıymetli ÇAYKUR yöneticileri, Bakan Yardımcımız ve Sayıştaydan katılan değerli arkadaşlar; ben bu süreçte emeği geçen bütün arkadaşlara teşekkür ederek sözlerime başlamak istiyorum.

Merak ettiğim bir iki konu var, onlarla ilgili sorum olacak. Bir de bir iki noktayla ilgili altını çizerek değerlendirmek suretiyle konuşmamı tamamlamak istiyorum. Öncelikle prestij çaydan bahsettiniz Sayın Genel Müdürüm, şimdi, tabii, Türkiye'de prestij çaylar iç piyasada da vardır ama yani merak ettiğim için soruyorum, mesela yıllar önce Almanya'dan bir vatandaşımızın getirdiği bir çayı tatmıştık, ben baktım üzerindeki etikete "Mevlana" diyor. Yani bununla sizin ÇAYKUR'un bir bağlantısı var mı bilmiyorum ama aynı nitelikteki çayın farklı isimlerle "Yunus Emre, Mevlana, Ozan" gibi, bu tür isimlerle Almanya'daki raflarda yerini aldığını gittiğimde de gördüm. Şimdi, bunlar benim çok hoşuma giden lezzetlerdi ama Türkiye'de o kadar aradım, bu çayı bulamadım, bu isimlerdeki çayları bulamadım. Bu neden böyle, mutlaka bir sebebi vardır ya da ÇAYKUR'la belki bağlantısı yoktur, özel sektör yapıyordur, belki de Kültür Bakanlığı, bilmiyorum, bilmediğim için merak ediyorum, soruyorum; birincisi bu.

Diğeri, şimdi Sayın Keskinlikç'in ifade ettiği bu stok fazlası sebebiyle yenilenme yani çay üretim alanlarının yenilenmesiyle ilgili konuya değinmişti. Sayıştay raporlarına da yansımış, bu stok fazlası dikkat çekiyor. Yani bu stok fazlaları da varken bir teşvik sistemiyle çay üretim alanlarının yenilenmesine ağırlık vermek doğru olur diye ben de düşüncemi ifade etmek istiyorum.

Yine bir başka konu, 2022 yılında -2023-2024 belki orada da aynı tablolar var- bir kârlılık göze çarpıyor az da olsa ama 2021 yılında yaklaşık 500 milyon lira gibi bir zarar söz konusu. Bunun mutlaka bir sebebi vardır diye düşünüyorum çünkü bir yılda, bir işletme, bir genel müdürlük yani 500 milyonluk zararı telafi edip artı kâra geçmesi için bir sebebin olması lazım. Ya 2021'de çok ciddi yatırımlar yapılmıştır, ondan kaynaklanan sebepler olabilir. Sermayesinin de 5 milyar olduğunu düşünürsek 5 milyarlık sermayede 500 milyon zarar büyük bir zarar, benim dikkatimi çekti şahsen; bunun da sebebini merak ediyorum.

Öbür taraftan, Sayın Tahtasız, özellikle yönetim kurulu üyeliklerine, işte AK PARTİ'de il başkan yardımcılığı yapan ya da AK PARTİ'den aday olan arkadaşlarımızın getirildiğini hatta bir tanesinin de bakanlık bürokrati olarak getirildiğini ifade etti. Hani aslında bunun da bir karşılığı yok ama hadi AK PARTİ il başkanlığıyla ilgili bir şey söylediniz ama bakanlık bürokratiyle ilgili bir şey söylemek bu işi amuda kaldırmaktır tabir yerindeyse. Şimdi, kaldı ki şöyle bir şey daha var: Şimdi, vatandaşları, kişileri, parti yönetimlerinde yer aldığı, bir şekilde bulunduğu için artık herhangi bir şekilde görev alamaz diye mahkûm etmek her şeyden önce hepimizin üzerinde durduğu, bulunduğu siyaset kurumuna haksızlık olur. Yani o takdirde siyasetin içerisinde artık hiç kimse görev almak da istemez. Yani bu doğru bir yaklaşım değil, tam tersine, ehil ve liyakatli ise yani hangi partide siyaset yaptığına, hangi partinin yönetiminde bulunduğuyla ilişkin bir yaklaşım yerine tam tersine, ehliyet üzerinden bakmak önemlidir diye düşünüyorum. Dediğim gibi, bu, siyaseti hem yıpratmak olur hem de hepimizin üzerinde bulunduğu siyasi kuruma haksızlık olur.

Şimdi, bunun dışında, öbür taraftan, özellikle mülakatla ilgili bir ifadesi oldu, özel idareden de örnek verdi Sayın Tahtasız. Yani şimdi, mülakat yapmadan bir greyder operatörünü nasıl değerlendireceksiniz ben merak ediyorum? Şimdi, böyle bir şey, böyle bir yol, yöntem yok. Yani bir ekskavatör operatörünü, bir kamyon şoförünü mülakat yapmadan değerlendirmek nasıl mümkün? Anlaşılır gibi değil.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Mülakat yapılsın ama içinden 10 kişi kabul edildiyse..

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Hatibi dinleyelim, Sayın Tahtasız, dinleyelim...

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Oradan insicamı bozma.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - İnsicamı bozmuyoruz ya!

OSMAN ZABUN (Isparta) - Arkadaşlar, şunu söyleyeyim....

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Ne demek istediğimi aslında anlıyor da o da uzatıyor, çarpıtıyor.

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Cevap verecek çok konu var ama biz sessiz kalıyoruz.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Şimdi şöyle, yani ben şurada yakında oturuyorum, az önce söylediniz, Sayın Tahtasız da diğer arkadaşlar da zaman zaman ağır, zaman zaman dozunda eleştiriler yapılıyor; biz sabırla dinliyoruz, hiç sözünü kesmeden dinliyoruz. Aslında bizim de müdahil olmak istesek müdahale edebileceğimiz o kadar çok alan var ki ama sabırla dinliyoruz, insicamı bozulmasın, muhalefet görevini, fonksiyonunu yerine getirsin diye sabırla yaklaşıyoruz ama her ne hikmetse, ben söz aldığım zaman veya arkadaşlardan birisi söz aldığı zaman en ufak bir şeyde hemen sataşma ihtiyacı hissediyorsunuz. Yani bunu artık bir yerleştirelim, hiç olmazsa şu KİT Komisyonunda yerleştirelim diye arzu ediyorum. Yani bu mülakat işi de... Sınavla bir kişinin ne kadar greyder operatörüne ehil olduğunu anlamamız hiç mümkün değil. Yani belki bazı noktalarda mülakatın olup olmaması tartışılır, değerlendirilir ama bunları bütün olarak yani genele şamil kılmak, genele uygulamak çok da doğru bir yöntem değil diyorum.

Ben tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Zabun.

Evet, böylece geneli üzerindeki görüşmeleri tamamladık.

Bu arada Komisyonumuz üyesi olmayan, Komisyonumuza iştirak eden İstanbul Milletvekili Sayın Medeni Yılmaz'a da hoş geldiniz diyorum.

Sözü Sayın Genel Müdürümüze vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum: Sayın Genel Müdürüm, sayın üyelerimizin sordukları sorulardan yazılı olarak cevap verilmesini gerektiren konularla ilgili yanıtlarınızı tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi "web" sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içerisinde bütün üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

Sayın Genel Müdürüm, şimdi Sayın Komisyon üyesi milletvekillerimizin sormuş olduğu soruları yanıtlamak üzere sözü size vereceğim.

Buyurun.

ÇAYKUR GENEL MÜDÜRÜ YUSUF ZİYA ALİM - Sayın Başkanım, tüm sorulara on beş gün içerisinde detaylı bir şekilde cevap vereceğiz. Bir şey söyleyebilirim: Stoklarımızda bekleyen fazlalık hiçbir çayımız yok, hepsi normal, rutin seyrinde devam etmektedir. Sadece, kamu kurumu olmamız hasebiyle, Millî Savunma Bakanlığına seferberlik anında çay ihtiyacı olan 20-25 bin tonluk bir stok saklama mecburiyetimiz var, onun haricinde fazlalık, elimizde kalan stokumuz yok.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki, teşekkür ederim.

Şimdi, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021 ve 2022 hesap dönemine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup ibraya sunacağım.

Önce 2021 yılı sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2021 yılı bilançosu ve 503.839.607,32 Türk lirası dönem zararıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Şimdi, 2022'nin sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğünün 2022 yılı bilançosu ve 60.271.997,47 Türk lirası dönem kârıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Toplantımızda Sayın Bakan Yardımcımız da var, Tarım ve Orman Bakan Yardımcısı Sayın Abdulkadir Polat Bey de var.

Buyurun, sözü size veriyorum Sayın Bakan Yardımcım.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI ABDULKADİR POLAT - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri, Sayıştayımızın değerli denetçileri, kurum ve kuruluşlarımızın kıymetli temsilcileri; Bakanlığımızın ilgili kuruluşu ÇAYKUR'un 2021-22 yıllarına ait hesap ve işlemlerinin değerlendirildiği bu toplantıda, sizleri Tarım ve Orman Bakanlığı adına saygıyla selamlıyorum.

ÇAYKUR, çay sektörünün öncü ve lider kuruluşudur. Üstlendiği sorumlulukları yerine getirmek adına fedakârane çalışmakta olan ÇAYKUR'un bilanço görüntülerine baktığımızda, son yıllarda faaliyetlerinin kâra dönüştüğü görülmektedir. Doğu Karadeniz Bölgesi'nde 792 bin dekar çaylık alanında yaklaşık 205 bin üretici aile çay tarımıyla uğraşmakta. Son yıllarda yıllık yaş çay ürün rekoltesi iklim ve tarımsal koşullara bağlı olarak 1,4-1,5 milyon ton arasında değişmektedir. 2024 yılında çay sektöründe toplamda 1 milyon 438 bin ton yaş çay alımı yapılarak karşılığında 280 bin ton kuru çay elde edilmiştir. Alınan çayın ve üretilen kuru çayın dağılımında ÇAYKUR'un payı yüzde 55'tir.

Sayın Başkan, değerli komisyon üyeleri; ÇAYKUR, yaş çay alımı, kuru çay üretimi pazarlama ve marka yönetiminin yanı sıra "Çay Bölgesi" dediğimiz Doğu Karadeniz Bölgesi'nin sosyal ve ekonomik kalkınmasının sürdürülmesi için de çözümler üreterek faaliyetlerini yürütmektedir.

Toplantımızın, başta ÇAYKUR'a, çay sektörüne, bölge ve ülkemiz ekonomisine katkı sağlaması temennisiyle teşrif eden tüm yetkililere, kurumlara katkılarından dolayı teşekkür ediyor, hepinizi saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Bakan Yardımcım.

Evet, Çay İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün 2021 ve 2022 yıllarına ait Komisyon toplantısı tamamlanmıştır. Tüm katılımcılara ben de teşekkür ediyorum, çalışmalarınızda başarılar diliyorum, kolaylıklar diliyorum.

Bir sonraki toplantıya geçeceğiz.

Değerli Komisyon üyeleri, toplantımıza Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketiyle devam edeceğiz.

2.- Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin (TÜRKŞEKER) 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleri

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Değerli Komisyon üyeleri, toplantımıza Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yılı bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam ediyoruz.

Sayın Genel Müdürümüzden başlamak üzere toplantımıza katılan kurum ve Sayıştay temsilcilerimizin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Peki.

Sayın Genel Müdürüm, sunum için sözü size veriyorum.

Buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri, Sayıştayın kıymetli denetçileri, Bakanlığımızın ve diğer bakanlıklarımızın değerli temsilcileri; şirketimizin 2021-2022 yılları faaliyetlerinin değerlendirileceği bu toplantı vesilesiyle şirketimiz adına hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Konuşmama başlarken dünya ve ülkemiz şeker sektörü hakkında kısa bir bilgi vermek isterim size. Dünyada yaklaşık her sene 180 milyon ton civarında şeker üretilmektedir. Bu şekerin yaklaşık yüzde 22'si şeker pancarından, yüzde 78'i ise şeker kamışından üretilmektedir. Türkiye, dünyada pancar şekerini üreten ülkeler sıralamasında 4'üncü, dünyada ise 5'inci sırada yer almaktadır; TÜRKŞEKER dünya şeker pancarının yaklaşık yüzde 2,5'ini üretmektedir. Ülkemizde 2024 yılında yaklaşık 93 bin üreticiyle 3,4 milyon dekar alanda yetiştirilen 22,3 milyon ton şeker pancarından 2 milyon 750 bin ton şeker üretilmiştir.

Türkiye'de şeker sektörü 2001 yılında yürürlüğe giren 4634 sayılı Şeker Kanunu ve bu kanuna dayalı olarak çıkarılan yönetmelikler çerçevesinde yürütülmekte olup şeker üretimi ve arzında istikrarı sağlamak amacıyla pazarlanacak şeker miktarı sakkaroz kökenli ve nişasta bazlı şekerler olmak üzere şeker türlerine göre kotalarla Cumhurbaşkanlığı kararıyla belirlenmektedir. Ülkemizde şeker pancarı üretimi her yıl pancar üreticileriyle yapılan şeker pancarı üretim sözleşmesiyle yapılmaktadır.

Günümüzde 32 tane şeker fabrikası bulunmaktadır; bunların 14'ü tamamen kamuya ait olan TÜRKŞEKER'e aittir, 12 tanesi özel sektöre, 6 tanesi de kooperatif şirketlere aittir. 2024-2025 ülke şeker A kotası 2 milyon 910 bin ton olup bunun 2 milyon 837 bin tonu şeker pancarından üretilmektedir. TÜRKŞEKER'in yani şirketimizin A kotası 1 milyon 13 bin tonla yüzde 36'lık bir paya sahiptir.

Şirketimiz bir asırdır -bu sene yüzüncü yılı şirketimizin- 14 şeker fabrikası, 3 makine fabrikası, 1 elektromekanik aygıtlar fabrikası, 1 alkol fabrikası, 1 tohum işleme fabrikası var ve 1 AR-GE merkeziyle hizmet vermektedir.

En üst karar organımız yönetim kuruludur ve 4 genel müdür yardımcımız vardır. Dönem itibarıyla yaklaşık 11 bin personelimiz mevcuttur.

Şeker pancarı tarımı, sözleşmeli tarım uygulamasının en iyi örneklerinden biridir. Sözleşmeli tarımla çiftçilerimiz ürünü için pazarlama sıkıntısı yaşamaz; ürününün elde kalma veya değerinin altında satılma riski yoktur. Yapılan nakdî ve ayni avans ödemeleriyle pancarlarını teslim etmeden önce pancar bedelinin yaklaşık yüzde 35'i faiz yansıtılmaksızın kendisine avans olarak ödenir. Üretim sürecinin tamamı uzman ekiplerimiz tarafından yıl boyu kontrol edilir. Şeker pancarı toprağı, yer altı sularını ve atmosferi korur. Şeker pancarı ekimi yapılan alan, eş değer bir ormana kıyasla 3 kat fazla oksijen üretir; 1 hektar şeker pancarı yaklaşık 20 milyon litre oksijen üretimiyle yılda 90 kişinin ihtiyacı olan oksijeni karşılar.

Pancar, tahıl zararlıları ve hastalıkları için de konukçu bir bitki olmadığından sonraki yıl hastalık ve zararlara karşı diğer bitkileri korur. Şeker pancarı, toprakla bağlı olan azotu en iyi şekilde emer ve hasat sonrasında toprakta kalan nitrat içeriği diğer bitkilere göre yüzde 50'den daha düşüktür.

Ülkemizin ihtiyacı olan şekerini üretmek için yeterli şeker pancarı üretmek ülkemizin dışa bağımlı olmasının önüne geçer. Yaklaşık 400 bin çiftçi ailesi geçimini pancar tarımından karşılar. Büyük tarımsal istihdam düzeyiyle nüfusun kırsal kesimde tutulmasına, göçün yavaşlatılmasına ve bölgesel kalkınmışlık farklılıklarının azaltılmasına en büyük katkı sağlayan ürünlerin

başında gelmektedir. Şeker pancarı üretim sürecinde üreticilerin giderlerine destek olmak üzere 5 adet nakdî avans, ayrıca gübre avansı ve tohum desteği verilmektedir; şeker pancarı üretiminde en önemli girdi olan tohum, uygun fiyatla yine çiftçilerimize avans olarak verilmektedir; ayrıca, çiftçilerimize dönem içerisinde aynı şeker yardımı da yapılmaktadır. Verilen aynı ve nakdî avanslardan hiçbir şekilde faiz çiftçilerimize tahakkuk ettirilmemektedir. Fabrika merkezine pancar teslim eden üreticilere nakliye desteği ayrıca sağlanmaktadır. Fabrikalarda yan ürün olarak elde edilen yaş pancar posasından üreticilere bedelsiz olarak istihkak posası verilmektedir. Pancar üretim A kotasını tamamlayan üreticilere kota tamamlama primi ayrıca verilmektedir; bunun yanında, pancar temizleme ve yükleme primleri de ayrıca çiftçimize verilmektedir.

Şeker üretim sürecinde pancarın işlenmesiyle ortaya çıkan tüm ürünler değerlendirilmektedir; sıfır atıklı bir üründür pancar. Bu kapsamda şeker pancarı küspesi hayvancılıkta yem olarak kullanılır. Diğer yandan, şeker üretilirken ortaya çıkan "kahverengi şurup" dediğimiz melas, maya, sitrik asit, etil alkol üretiminde, ilaç ve kozmetik sektörü gibi birçok farklı sektörde ham madde olarak kullanılmaktadır. Şeker pancarının yüzde 75'i su ihtiva ettiğinden kendi su ihtiyacını kendi karşılamaktadır.

Fabrikalar üretim döneminde elektrik enerjisi ihtiyacını bünyesinde bulundurduğu buhar türbinleriyle elektrik üreterek karşılamaktadır ve sistemden elektrik almamaktadır. TÜRKŞEKER toplam 122 megavat elektrik üretim kurulu gücüyle EPDK tarafından yayınlanan Türkiye'nin en büyük 100 elektrik üreticisi arasında 84'üncü sıradadır. Ayrıca, 4 megavat Ankara Çatı GES Eylül 2025'te devreye girecek, 20 megavatlık Erciş'teki projemiz son aşamasına gelmiştir. Melastan üretilen biyoetanol temiz bir yakıt olarak yandığından düşük karbondioksit açığa çıkarma özellikle fosil yakıtlara alternatif olarak kullanılmaktadır. Üretim sürecinde ortaya çıkan atık sular kendi atık su arıtma tesislerimizde arıtılarak temiz bir şekilde doğaya tekrar kazandırılmaktadır.

Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; 2023 yılı üretim döneminde tarihî rekorlarla bütün tarımsal ürünlerde olduğu gibi pancarda da tarihî rekorlar kırılmıştır. 2021 yılıyla karşılaştırıldığında şeker miktarında yaklaşık yüzde 34 üretim artışı sağlanmıştır. 2024 yılında TÜRKŞEKER'e bağlı fabrika bölgelerimizde 1.256 köyde 36 bin çiftçimizle 1 milyon 147 bin dekar alanda ekim yapılmıştır.

Şirketimiz bu üretim başarısının yanında mali açıdan ve sanayi sıralaması açısından da yüksek rakamlara ulaşmıştır. İstanbul Sanayi Odası tarafından her yıl yapılan Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Listesi'nde 2022'de 85'inci sırada, 2023 yılında 67'nci sırada olmuştur. Bu sene açıklanan rakamda ise aktif toplamda 43'üncü sırada ve çalışan sayısında da Türkiye'nin en büyük sanayi kuruluşları arasında 20'nci sırada yer almıştır.

Bu arada, şirketimiz sermaye açısından da 2022'den itibaren güçlenmeye başlamıştır. Hazırlanan programlar doğrultusunda TÜRKŞEKER'in sermayesi 2021 yılında 3 milyar 930 milyon TL iken 31/12/2024 tarihi itibarıyla 50 milyar TL'ye ulaşmış, böylece sermaye yapısı daha da güçlü hâle gelmiştir. Bu vesileyle bize bu anlamda destek veren Sayıştay denetçilerimize, Hazine ve Maliye Bakanlığı Kamu Sermayeli Kuruluş ve İşletmeler Genel Müdürlüğüne ve hassaten KİT Komisyonumuza teşekkürü bir borç biliriz şirket olarak.

TÜRKŞEKER'in 2021 yılında öz kaynakları eksi 3,2 milyar iken 2022 yılında uygulanan politikalar ve alınan sermaye desteğiyle eksi 195 milyona düşmüştür. 2024 yılı sonu itibarıyla 19 milyar 356 milyon TL olmuştur. Öz kaynaklarımız 2025 Mart ayı sonu itibarıyla 27,6 milyar TL'ye yükselmiş, böylelikle finansal açıdan daha güçlü bir yapıya kavuşmuş ve sürdürülebilir hâl almıştır. Sizin de bildiğiniz üzere, bir işletmenin finansal durumunu değerlendirmede önemli bir ölçüt olarak net işletme sermayesi 2021 yılında eksi değerlerde iken bugün geldiğimiz noktada eksi değerlerden kurtularak pozitif değerlere ulaşmıştır. 2021 yılında eksi 3 milyar 865 milyon TL olan net işletme sermayemiz 2024 yılı sonunda 12 milyar 667 milyon TL'ye, 2025 Mart sonu itibarıyla da 21 milyar 279 milyon TL'ye yükselmiştir. Aynı şekilde, mali rasyolarımız da 2021'den itibaren borçlar artmış olsa da yapı olarak düzelmeye başlamıştır; cari oran, likidite oranı ve finansman oranları incelendiğinde bu rasyoların kayda değer olarak düzeldiği görülecektir. Önümüzdeki dönemde uygulanacak politikalar ve desteklerle birlikte şirketimizin rasyoları çok daha iyi hâle gelecektir.

JCR Avrasya Derecelendirme Kuruluşu tarafından yapılan bağımsız değerlendirme sonucunda TÜRKŞEKER ulusal ve uluslararası kredi rating notu yükselmiştir. Ayrıca, nakit ihtiyacının olduğu dönemlerde ödeme sorunuyla karşılaşmamak için kredi limitleri de en üst seviyeye çıkarılmıştır.

Şirketimizde tüm süreçlerde olduğu gibi mali yapıda da izlenebilirlik, hesap verebilirlik ve şeffaflığın artırılması amacıyla birçok düzenleme yapılmıştır son üç yıl içerisinde. Teşekkülümüz şeker satışlarının artırılması amacıyla 2024 yılında POS, mail order, kredi kartıyla taksitli satış ve peşin teminatlı satış gibi birçok yeni uygulama hayata geçirmiştir. Kamu bankalarıyla yapılan düzenlemeyle tahsilatların sistem üzerinden teşekkülümüze aktarılması sağlanarak kasa ve vezne işlemi de ortadan kaldırılmıştır.

TÜRKŞEKER ödemeleri e-imzayla imzalanarak, kamu bankalarıyla elektronik ortamda yapılarak birçok kırtasiye uygulaması ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca, kurumsal kaynak planlamasıyla da bütün veriler tek çatı altında toplanarak denetimin ve hesap verilebilirliğin önü açılmıştır. Bu kapsamda muhasebe, finans, sabit kıymetler, fatura, e-imza gibi birçok modüller ortaya çıkarılmıştır.

Teşekkülümüzde ilk defa iç kontrol sisteminin oluşturulmasına esas mevzuat çalışması yapılmış, bu kapsamda ana statü güncellenmiş "İç Kontrol Yönergesi ve Mali Kontrol Sistemleri Yönergesi" mevzuatı çıkarılmış ve uygulamaya konulmuş; yönetmelik ve yönergeler yenilenmiştir; "İç Kontrol Standartları Eylem Planı ve Merkezi Eylem Planı" da hazırlanmıştır ve ilk defa iç denetim birimi kurulmuştur. Uzun süre özelleştirme kapsamı programı olduğundan şirketimiz yeni stratejik planını da bu dönemde devreye almıştır.

Doğrudan temin yöntemi kapsamında yapılan alışlarımızın elektronik ortamda gerçekleştirilebilmesi için kendi imkânlarımızla "TÜRKŞEKER e-Doğrudan Temin Programı" hazırlanmıştır. Programla 5 Mayıs 2025 tarihinden itibaren satın alma işlemlerinin birkaç fabrikamızda pilot olarak uygulanmasına başlanmıştır. TÜRKŞEKER e-Doğrudan Temin Programı'nın tüm fabrikalarda devreye alınmasıyla rekabet ve şeffaflık öne çıkacak, temin süreleri kısılacak ve raporlama ve denetim çok daha kolay hâle gelecektir; insan faktörü ve ek yazışma ortadan kalkacaktır ve ayrıca en önemlisi, 10 binin üzerinde firmaya açık bir satın alma modülü oluşturulmuş olacaktır. Ayrıca, bir kısım mal, hizmet ve yapım işi ihalelerinin 2024 yılından itibaren tamamı merkeze alınmış ve ihalelerde daha uygun fiyata satın almalar başlamıştır.

TÜRKŞEKER, şeker fabrikalarının yanında büyük makine üretimleriyle Türkiye'nin en büyük makine fabrikalarından bazılarına da sahiptir. Makine imalat faaliyetlerimiz kapsamında makine fabrikalarımızda ve elektromekanik aygıtlar fabrikalarımızda başlatılan yeni teknoloji geliştirme çalışmalarının ürünleri alınmaya başlanmıştır. Birçok fabrikamızda 2021 yılına kadar yüzde 100'lerin üzerinde tonajda üretim artışları başlamıştır. Yeni geliştirilen birçok ürün fabrikalarımızda mühendislerimiz, işçilerimiz tarafından geliştirilmiş ve patentleri alınarak fabrikalarımızda kullanılmaya başlanmıştır.

Bizim için ve ülkemiz için en önemli işlerden bir tanesi daha yapılmış: Yüz yıllık hayalimiz olan ve yaklaşık otuz yıldır üzerinde çalışılan yerli tohum çalışması, enstitümüz çalışanları tarafından geliştirilmiş ve "2023" "2053" adlı 2 tane tohum geçen sene Tarım Bakanlığımız tarafından Millî Çeşit Listesi'ne kaydedilmiştir; bu sayede dışa bağımlılıktan kurtulmanın ilk adımı atılmıştır. Tescillenmiş çeşitlerin tohum üretimine de 2024 yılı itibarıyla başlanmış olup 2025'te çiftçiler tarafından ekilmeye başlanmıştır; önümüzdeki yıllarda bütün çiftçilere ulaştırılması sağlanacaktır.

Tarımsal üretimin kesintisiz takibi amacıyla 2024 yılında teşekkülümüze ait şeker fabrikalarında ilk defa uygulamaya başladığımız coğrafi bilgi sistemleri ve uzaktan algılama yöntemleriyle hem pancarımızın sulamasını, uygun yere ekilip ekilmediğini, tahribat olup olmadığını ve münavebenin kontrol edilip edilmediği yeni uydu sistemiyle takip edilmektedir.

2022 yılındaki şeker krizinden sonra tekrar TÜRKŞEKER 2024 yılında raflarda yerini almış ve bütün marketlerde "Yüzde 100 Pancar Şekeri" logosuyla tekrar satışa çıkmaya başlamıştır; ayrıca, sanal ortamlardan da satılmaya başlanmıştır, ciddi derecede piyasa payı elde etmiştir.

Şirketimiz sosyal sorumluluk kapsamında yine fabrika içerisinde kendi ürettiği atık enerjiden -ki 20 bin metrekare üzerinde- yerli tohumla domates tarımı da yapmaktadır.

2022 yılında piyasada oluşan ikili fiyatın kaldırılması amacıyla başlatılan çalışma neticesini vermiş olup bu dönemden sonra piyasada fiyatlar tekleşmiş, arz güvenliği sağlanmış ve pancar tarımı sürdürülebilir hâle gelmiştir. TÜRKŞEKER, ülke şeker sektöründe regülasyon görevi yapmakta olup piyasadaki fiyat hareketlerine bağlı olarak üretim maliyetleri de dikkate alınarak gerekli durumlarda fiyat güncellemesi yapmaktadır.

Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri; netice itibarıyla, ülke şeker sektörünün lokomotif olan TÜRKŞEKER kamusal yapı içerisinde imkânlar elverdiğince verimlilik odaklı üretim politikasını temel alarak geçmiş yıllarda olduğu gibi faaliyetlerini yürütmektedir. Ülkemizde üretilen her ürün ve var olan her sanayinin korunması ve geliştirilmesi istihdam ve refah açısından, bizim açımızdan çok önem taşımaktadır. Bu bağlamda değişen, çeşitlenen rekabet koşulları altında ülkede tatlandırıcı sektörün en güçlü şirketi ve aktörü olan TÜRKŞEKER'in rekabet gücünün yükseltilmesi için azami gayret sarf edilmektedir.

Sözlerime burada son verirken toplantıya teşrif eden, faaliyetlerimize destek ve yardımlarından dolayı tüm katılımcı kurum ve kuruluşlara ve özellikle KİT Komisyonu Başkanımız nezdinde milletvekillerimize hassaten şirketimiz adına teşekkür ederim.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Teşekkür ederim Sayın Genel Müdürüm.

Toplantıya on beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 16.15

İKİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 16.31
BAŞKAN: Mustafa SAVAŞ (Aydın)
BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)
SÖZCÜ: Mevlüt KARAKAYA (Ankara)
KÂTİP: Durmuş Ali KESKİNKILIÇ (Karabük)
----- 0 -----

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Toplantıyı açıyorum.

Önerilerin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2021 Yılı Alt Komisyon Raporu'nda 1, 2022 Yılı Alt Komisyon Raporu'nda 1 öneri bulunmaktadır.

Şimdi, 2021 yılı önerilerinin görüşmelerine başlıyoruz.

Kurumun 2021 yılına ait 1 no.lu genel önerisini okutuyorum.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 1:

2021 yılı Sayıştay denetim raporunda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için Sayın Genel Müdürüm, buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi için çalışmalar yapılmış olup birçoğunun gereği yerine getirilmiştir. Devam eden bulguların da gereğinin yerine getirmesi için yapılan çalışmalarımız titizlikle devam edecektir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesini talep ettiğiniz öneri var mı? Yok.

Böylelikle, 2021 yılı önerilerinin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi, 2022 yılı önerilerinin görüşülmesine başlıyoruz.

2022 yılının 1 no.lu genel önerisini okutuyorum.

Buyurun.

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Öneri 1:

2022 Yılı Sayıştay denetim raporunda yer alan diğer bulgu ve önerilerin de yerine getirilmesi.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Yanıt için buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Diğer bulguların gereğinin yerine getirilmiş olup devam eden çalışmalarımızda kalan kısımlar da yerine getirilecektir.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Önerinin Sayıştay tarafından izlenmesini oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Diğer bulgu ve önerilerden görüşülmesi talep ettiğiniz öneri var mı? Yok.

Böylelikle, önerilerin görüşmeleri tamamlanmıştır.

Şimdi, geneli üzerindeki görüşmelere geçiyoruz.

Geneli üzerine söz almak isteyen üyelerimize ben söz vereceğim.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Sayın Başkan...

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Buyurun Sayın Tahtasız.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Sayın Başkan, Sayıştayın kıymetli temsilcileri, saygıdeğer yönetim kurulu üyeleri ve Sayın Genel Müdür; 86 milyon vatandaşımızın adına herkesi saygıyla selamlıyorum.

Az önce milletvekilimiz çay tarımının başlamasında önderlik eden Ahmet Yesevi'den ve Zihni Derin'den bahsetti. Ben de bu ülkenin kurucusu ve kurtarıcısı Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün görevlendirmesiyle, Zihni Derin'in önderliğinde çay tarımının başlamasını gerçekten önemsiyorum çünkü Zihni Derin'e kimse inanmamıştı ama ona Atatürk inandı ve tüm kurumlarda olduğu gibi Gazi Mustafa Kemal Atatürk gene Uşaklı çiftçimiz Nuri Şeker tarafından da Uşak'ta ilk şeker pancarı ekimi başlamış oldu. Ben de buradan Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve emeği geçen tüm insanlarımızı saygıyla, rahmetle anıyorum.

Bugün KİT toplantılarında ülke insanımızın vazgeçilmezleri arasında olan çay ve şekeri görüşüyoruz. Ülke sanayisinin ve çiftçinin gelişiminde önemli rol oynayan TÜRKŞEKER en önemli kurumlarımızdan biridir. TÜRKŞEKER yıllarca özelleştirme kapsam ve programında kalmış, uzun vadeli planlama ve yatırım yapmamış ve yeteneklerinin önemli bir kısmını yitirmişti. Özelleştirme kapsam ve programından çıkarılan 15 fabrikayla yeniden sanayimizin gelişimine katkıda bulunmasını önemsiyoruz ve başarısının devamını diliyoruz. Önceki yıllarda öz sermayesi âdeta çaya atılan şeker gibi eriyen TÜRKŞEKER'in sermaye yapısının yeniden güçlendirilmesinden dolayı kuruma çiftçimiz adına teşekkür ediyorum.

Sayın Genel Müdür, yaptığı sunuş konuşmasında, TÜRKŞEKER olarak çiftçilere verdiği destekler ve sağladığı kaynaklardan bahsetti. Bunlar bizler ve çiftçilerimiz adına memnuniyet verici ancak aynı uygulamaların özelleştirilen şeker fabrikalarında olmadığını seçim çevrem Çorum'daki Safi Şekerden biliyorum. İşte bu nedenle şeker fabrikaları özelleştirilmesin diye "Şeker vatandır, satılamaz." diyerek 2018 yılında Cumhuriyet Halk Partisi olarak şeker fabrikalarının özelleştirilmesine karşı çıktık ama ne yazık ki iktidar başarılı çıktı ve şeker fabrikalarını yok pahasına sattı. Çorum'dan örnek verecek olursam, şeker fabrikasının arazisi ve içindeki şeker stoklarının bile değerinin altında 540 milyon gibi bir rakama satıldı. Onun yerine Çorum'a da ne yapıldı? 315 milyon lira bedelle Kırkdilim Tüneli başlandı, sekiz yıldır bitirilemedi ve 10 katı para harcandı yani biz Kırkdilim Tüneli'ne harcadığımız parayla Çorum'un ihtiyacı olan hem havalimanını yapardık hem de ihtiyaç varsa başka illere de birkaç tane şeker fabrikası kurabilirdik.

Gelinen noktada, özelleştirilen şeker fabrikalarından başta pancar üreticimiz olmak üzere hiç kimse memnun değil. Ülkemiz için önemli bir ürün olan pancara ticari bir meta gözüyle bakan, çiftçimizin üretime devam etmesinden ziyade kendi

kasasını doldurmaya yönelik uygulamalar yapan özel sektör şeker fabrikaları gerek fire yoluyla gerekse kotalarla olsun çiftçimizi sürekli zarara sokmakta, onları üretimden soğutmakta. Örneğin, 2021 yılında yaşanan kuraklıkta mücbir sebepler nedeniyle TÜRKŞEKER kendi üreticilerine kota dayatması yapmazken Çorum Safi Şeker kuraklık falan dinlemedi, üreticilerine toplamda milyonlarca lirayı bulan cezalar kesmiştir. Çiftçilerin bir kısmı da ceza yememek için Konya ve çeşitli illerden pancar satın alarak kotalarını tamamlama derdine düşmüştür. Geçen yıl ve daha sonraki sonbaharda, daha bir yıl önceki sonbaharda Çorum'da tarlalarda tonlarca şeker pancarı kaldı. Çiftçimize "Sen ürünü sök, ben bir hafta içinde alacağım." teminatı vermesine rağmen 45 gün tarlada bekleyen şeker pancarlarını gördük ve bu şeker pancarları maalesef tarlada durduğu için polardan da fire kaybına uğradı ve çiftçimiz çok büyük bir zarara uğradı.

Ben, bir vatandaşımızın, özellikle Tarım ve Orman Bakanlığı Çorum İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne yazdığı dilekçeyi okuyacağım. Şimdi, Çorum Safi Holding bana bir tazminat davası açtı 100 bin lira bedelli. Ne demişim efendim? "Çiftçimizin cebinden parasını çalıyorsun." demişim. Gerçi parasını alıyor desek bir şey olmayacakmış herhâlde ama çalıyorsun deyince biraz kendilerini suçlu hissetmişler ama ben, çiftçimizin hakkını korumaya devam edeceğim ve buradan, o çiftçimizin ismini okumayayım ama baş harfleri "H. A." olan "Çorum ili merkez ilçesi Köprüalan köyünde çiftçilik yapmaktayım fakat sözleşmenin bir sureti tarafıma verilmedi. Çorum Şeker AŞ ile yapmış olduğum sözleşmeye göre 2024 yılı için 500 ton şeker pancarı üretilip teslim etmem gerekliydi. 2024 yılı şeker pancarı üretim sezonunda Çorum Şeker AŞ'ye brüt olarak 568 ton 224 kilogram şeker pancarı teslim ettim. Teslimi yaptığım şeker pancarında yüzde 12,98 fire hesaplanmış ve net şeker pancarı teslimim ise 494 ton 480 kilogram olarak Çorum Şeker AŞ kayıtlarına girmiştir. 2024 yılı pancar alım fiyatını devletimiz A kotası için 16 polar 2.262 olarak belirledi; ayrıca, devletimiz kotasını tamamlayan üreticiler için de 113 TL ton başına prim desteği belirlemişti. Yine devletimiz C kotası 16 Polar şeker pancarı için de 1.400 TL asgari alım fiyatı belirlemiştir. 2024 yılı şeker pancarı üretim sezonunda tarafıma gönderilen 2024 yılı pancar üretici hesap özeti A kotasına 541 ton 166 kilogram, brüt 470 ton 933 kilogram, C kotasına 27 ton 058, net olarak da 23 ton 547 kilogram olarak kaydedilmiş. Toplamda 568 ton 244 kilogram, brüt de 494 ton 480 kilogram net şeker pancarı teslim şeklinde hesaplama Çorum Şeker AŞ tarafından yapılmış. Oysaki teslim ettiğim pancar önce A kotasına, sonra fazla olursa C kotasına kesilmesi gerekirken..."

Çorum Şeker AŞ ne yapmış arkadaşlar? Çiftçiyle C kotası anlaşması yapmış ama bir suretini normalde şeker pancarı üreticisine vermesi gerekirken bu sözleşmeyi vermemiş ve vatandaş devam ediyor. "Çorum Şeker AŞ 2024 yılı şeker pancarı üretim yılı içerisinde üretilip teslimini yaptığım şeker pancarının A kotasına göre teslim alması ve bana da A kotasına göre para ödemesi gerekmektedir Çorum Şeker AŞ haksız olarak teslimini yaptığım şeker pancarının bir kısmını kendi inisiyatifine göre haksız olarak C kotasına kayıt yapması ve benim A kotasından almam gereken bedeli haksız olarak ödememe yoluna gitmesi kanuna ve sözleşmelere aykırılık oluşturmaktadır. C kotası şeker pancarının 16 polar olan fiyatı ise 1.450 TL'dir. Bu şekilde ben yaklaşık 300 bin TL zarara uğramaktayım. Çorum Şeker AŞ yapılan sözleşmemize aykırı davranmakta ve haksız olarak bana az para vermektedir. Ben Çorum Şeker AŞ'ye teslim ettiğim 568 ton 244 kilogram şeker pancarını farklı tarlalarda ekim ve hasat ettim. Yaklaşık olarak 20 kamyon şeker pancarı yapmaktadır. Bu şeker pancarlarını aynı zamanda teslim etmedim. Teslim ettiğim tarihteki şeker pancarlarının hem fire oranları farklı olmakta hem de polar oranları farklı olmaktadır. Oysaki benim teslimini yaptığım her partinin hem fire oranının hem de polar oranının ayrı ayrı hesaplanması gerekirken ben total orantıya göre alınan bu fire oranının da ve polar oranının da yanlış olduğunu düşünüyorum." Yani çiftçi diyor ki: "Ben farklı tarlalarda ürün ekim, farklı zamanlarda teslim ettim ama ne hikmetse hem poları hem de firesi aynı hesaplanmış." Yine, "Çorum Şeker AŞ'yle aramda yapılan şeker pancarı ekim sözleşmesinin bir sureti tarafıma verilmediği için ben gerçekte yasal haklarımı bilmemekteyim." diyor yani dava dahi açamıyor. Ama şeker pancarı için, Tarım ve Orman Bakanlığı, Bakan adına Başkan Vekili Mümtaz Sinan burada zaten "Yani C kotası diye bir sözleşmeyi çiftçiyle yapamaz." derken bu Safi Holding yaptığı sözleşmeyi neye istinaden yapmıştır, hangi kanuna göre yapmıştır? Böylece binlerce çiftçimizi zarara uğratmıştır yani çiftçimizin alması gereken paraları maalesef kendi kasasına almıştır yani haksız kazanç elde etmiştir ve bu haksız kazancı sizin Bakanlık olarak ve milletvekilleri olarak bizim denetlememiz gerekiyor. Ben Safi Holdingden falan korkmuyorum. Biz çiftçimizin hakkını aramak için gerekirse bu çiftçimizle beraber dava açacağız ama biz örneğini alamadığımız için, C kotası yaptıkları sözleşmenin bir nüshasını alamadığımız için -Sayıştay denetçilerinin de burada yapacakları bir şey var mı, bilmiyorum ama- maalesef Safi Holding şu anda Çorum'daki pancar üreticilerinin hakkını yemektedir ve çiftçilerimizin hakkını ben savunmaya devam edeceğim. İsteddiği kadar dava açsın, istediği kadar uğraşsın ama çiftçinin hakkını onun yanına bırakmam.

Şimdi, Safi Şeker dedik, onları anlattık.

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Yalnız, TÜRKŞEKER'i görüşüyoruz.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - TÜRKŞEKER'i görüşüyoruz da bu da önemli.

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Safi Şeker'le bizim ne alakamız var ya?

DURMUŞ ALİ KESKİNKILIÇ (Karabük) - Buranın konusu değil de.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Ya, kayıtlara geçsin diye söylüyorum yani.

BAŞKAN MUSTAFA SAVAŞ - Sayın Tahtasız, toparlayalım.

MEHMET TAHTASIZ (Çorum) - Toparlıyorum.

Şimdi, bu elimdeki gördüğünüz Bakanlığın yazılı onayı varken, bu yazıya rağmen bizim yapmamız gereken bir şey var mıdır? TÜRKŞEKER bize bu anlamda yardımcı olursa ben bu firmaya, çiftçimizin hakkını aramak için ben de onlara bir dava açacağım. Safi Şeker bu C kotasıyla ilgili çiftçilerimizden ne kadar para kesmiştir, ne kadar para elde etmiştir, ne kadar haksız kazanç elde etmiştir? Bunu da öğrenmek istiyoruz.

Sayın Genel Müdür, alt komisyon toplantısında çok sayıda soru yöneltmişim, verdiğiniz cevaplar için teşekkür ediyorum. O nedenle sorulara tekrar değinmeyeceğim. Bu ülkede yaşayan herkes gibi siz de hayat pahalılığının, yüksek enflasyonun ve artan girdi maliyetlerinin farkındasınız. Yirmi gün önce buğday fiyatı ton başına 13.500 lira olarak açıklandı. Buğday fiyatı açıklandığında mazotun litresi 44 liraydı. Sadece yirmi gün sonra mazotun litresi 55-56 lirayı buldu. Dolayısıyla açıklanan buğday fiyatı çiftçimizin önemli bir girdisi olan mazotun karşısında yüzde 20 değer kaybetti. Memleketin hâli ortadayken,

çiftçimiz para kazanamadığı için üretime küsüyorken TÜRKŞEKER olarak öncülük edip yeni sezon için enflasyonun üzerinde bir fiyat açıklayacak mısınız? Alın teri döken çiftçimizin hakkını ödemek için ne yapsak az. Bu kurumun başındaki kişiler olarak sizlerin çiftçimizi teşvik etmek amacıyla çiftçimizin kâr edeceği bir fiyatı açıklamanız gerekmektedir.

Pancar üreticimiz en az 3 bin lira fiyat bekliyor, bu rakamın altında açıklanacak fiyatın kendilerini zarar ettireceğini ve tarıma küseceklerini söylüyorlar. Bugün 1 ton pancarın üretim maliyetine yönelik bir araştırmanız var mı? Varsa 1 ton pancarın üretim maliyeti çiftçimize ne kadardır? Günümüz ekonomik koşullarında çiftçimizin üretime devam edebilmesi için pancarın taban alım fiyatı ne kadar olmalıdır? 2025-2026 üretim sezonu için TÜRKŞEKER'in alım fiyatına yönelik bir çalışması var mıdır, varsa fiyatı ne zaman ve ne kadar olarak açıklayacaksınız?

Sunuş konuşmanızda rakamlar denetim yıllarını kapsayan 2021 ve 2022 yıllarına aitti. Denetim olarak 2021-2022 yıllarını görüşüyoruz ancak diğer kurumların yaptığı gibi sunuş konuşmanızda son güncel verileri verseydiniz daha iyi olurdu. Bu anlamda sunuş konuşmanızdaki 2021-2022 yılı verileri gibi 2023 ve 2024 yıllarına ait verileri de paylaşırsanız memnun oluruz.

Yine, alt komisyon toplantımızda kurumun 2024 yılı finansman giderlerini sormuştum. Mali tablolar o tarihte açıklanmadığı için cevap vermediniz. O nedenle hem o soruyu tekrarlayacağım hem de geçtiğimiz yıla ait birtakım bilgiler isteyeceğim. TÜRKŞEKER'in 2024 yılında kullandığı kredi tutarı ve katlanmak zorunda kaldığı finansman gideri ne kadar olmuştur? TÜRKŞEKER'in 2025 yılından günümüze kadar kullandığı kredi miktarı ve katlanmak zorunda olduğu finansman gideri ne kadardır? 2024 yılında toplam ne kadar şeker satışı yapılmıştır, bu satışlardan ne kadar gelir elde edilmiştir? Etrafımızda yaşanan savaştan dolayı şekerin güvenliği açısından bir önleminiz var mıdır? Önümüzde kalan altı aylık süreçte şeker zam yapılacağı mı? TÜRKŞEKER'in 2024 yılı kâr veya zararı ne kadardır?

Teşekkür ediyorum.

TÜRKŞEKER'in daha güçlü ve sermaye yapısıyla pancar üreticisinin, çiftçimizin lehine kararlar almasını arzuluyoruz ve yaptığınız çalışmalardan dolayı sizlere teşekkür ediyoruz, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ederiz Sayın Vekilim.

Sayın Karaman, buyurun.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) - Sayın Başkanım, değerli milletvekili arkadaşlarım, Sayın Bakan Yardımcım, Türkiye Şeker Fabrikaları Yönetim Kurulu üyeleri, Genel Müdür ve yöneticileri, Sayıştayımızın değerli denetçileri, diğer kurum ve kuruluşların değerli temsilcileri; hepinizi sevgi, saygı ve muhabbetle selamlıyorum. Hoş geldiniz.

Öncelikle Genel Müdürümüzün verdiği bu güzel brifing ve bilgiler için teşekkür ediyorum. Sahadan bize, bizden de TÜRKŞEKER'e gelen taleplere, isteklere gösterdiğiniz ilgiye ve alakaya teşekkür ediyorum.

TÜRKŞEKER önemli kuruluşlarımızdan biri, sözleşmeli tarımı en iyi uygulayan sektör. Şeker pancarı eken herkes sözleşmeli tarım sayesinde ürününün elde kalması, değerinin altında satılması ya da pazarlama sıkıntısı çekmemekte. Bu da şeker yönetiminin başarısıdır, teşekkür ediyoruz. Ayrıca, çiftçilerimizin pancarlarını teslim etmeden önceki avans ödemeleri de takdire şayandır. Pancar ekicilerinin problemleriyle ilgili her konuda destek olunması, ufak tefek eksiklikler olsa da diğer tarım ürünleri için de örnek teşkil edecek kadar önemlidir.

Seçim bölgem Erzincan'da da pancar ekimi önemli bir yer tutar. Pancar tesliminden sonra ödemelerin altmış günden otuz güne çekilmesi pancar üreticisini memnun etti. Bu arada doğu illerinde kotaların biraz daha artırılmasını arzu ediyoruz. Ödemelerin aksatılmaması için gayretlerinize de teşekkür ediyoruz. Şeker fabrikasının verdiği randevuyla sökülen pancarların zamanında alınmasını da rica ediyoruz.

TÜRKŞEKER, şeker ve yan ürünleri dışında makine fabrikaları -ki fabrika yapan fabrikalar diye bilinir- tüm şeker fabrikalarının makine, tesis ve otomasyon ihtiyaçlarını kendi mühendis ve işçileriyle üretmeniz de büyük bir başarıdır ancak bu sadece Erzincan Şeker Fabrikasında geçerli değildir. Biz Erzincan fabrikasında da üretimin devam etmesini istiyoruz. Dün Genel Müdürümüz Sayın Muhiddin Şahin'i İl Başkanımız, Bakan Yardımcımız ve TMO Genel Müdürümüzle birlikte ziyaret ettik ve Erzincan Makine Fabrikasının geleceğini konuştuk. Genel Müdürümüz ve ekibinin gösterdiği ilgiye teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli üyeleri; TÜRKŞEKER Erzincan Makine Fabrikasından biraz bahsetmek istiyorum. Fabrikamız öncelikle şeker sanayisinin ihtiyaçlarına yönelik olarak muhtelif makine, tesis ve yedek parça üretimi, tamirinin yapılması ile dışımızdaki özel sektörün ihtiyacı ve taleplerini karşılamak amacıyla ve en önemlisi de "fabrika yapan fabrika" olarak anılan, gerektiğinde savaş zamanında silah üretmek gayesiyle kurulmuş bir ağır sanayi kuruluşudur. Erzincan Makine Fabrikası diğer makine fabrikalarından farklı olarak Doğu Anadolu'da bulunan kamuya ait Ağrı, Kars, Erzurum, Elâzığ, Malatya Şeker Fabrikalarına ve özelleşen Erzincan, Erzurum, Muş, Elbistan Şeker Fabrikalarına yakın olmakta olup stratejik öneme sahiptir. Fabrikamız demir yolu ve D100 Kara Yolu üzerinde bulunmaktadır.

İsteğimiz şudur: Fabrikamızın Ankara Makine Fabrikasından ayrılarak eskisi gibi müdürlük verilmesi, fabrika müdürü ve imalat müdürü atanması, yönetsel açıdan hızlı kararlar alınmasını ve iş potansiyelinin artırılmasını sağlayacaktır. Sonuç: Müdürlük verilirse hem şeker fabrikasına yapılan hem de piyasaya yapılan işlerin daha hızlı ilerlemesi ve piyasadan daha çok iş alımı sağlanacaktır. Potansiyel üretimimiz: Erzincan Makine Fabrikası olarak yaklaşık 35 farklı çeşit ürün üretiyoruz; ventiller, taş tutucular, pancar kesme makinesi gibi şeker fabrikasında üretim yapma kabiliyetine ve deneyimine sahip bir fabrika. Tarihimizde de TCDD, Elbistan Termik Santrali, çimento sanayisi gibi özel ve kamu sektöründe çeşitli işler yapmış bulunmaktaydı.

Sayın Genel Müdürüm, değerli yönetim kurulu üyesi arkadaşlarım; isteğimiz şudur: TÜRKŞEKER bünyesinde bulunan 5 makine fabrikasının 4'üne emeklilik ve iş gücüne katkı sağlamak için daimi işçi alımları yapılarak işlerin ilerlemesine katkı sağlanmıştır; teşekkür ediyoruz. Ancak Erzincan Makine Fabrikamıza da aynı şekilde daimi işçi alımı yapılması, emekli olan personelin yerinin doldurulması, iş gücüne katkı sağlanması ve fabrikamızdan gelen siparişlere cevap verilmesine katkı sağlayacak. 25-30 civarında işçi alınırsa yan sanayi desteğiyle fabrikanın yapabileceği işler, tüm şeker fabrikaları döküm, ventil işleri, mevcut ve çevre belediyeler, il özel idaresi döküm işleri, çiftçilerimize tarım aletleri, sera malzemeleri gibi üretimler yapabilir.

Sonuç olarak, eleman alındığı takdirde şeker fabrikalarından gelen siparişler piyasaya verilmeden kendi atölyelerimizde yapılacak ve şeker fabrikalarında daha fazla tamir edilmesi gereken malzemeye cevap verilerek tasarruf sağlanacaktır. Ayrıca

piyasadan gelen siparişlere de cevap verilerek fabrikamızda gerçekten Doğu'nun çok ihtiyacı olan, seçim bölgesi Erzincan için de geçmişte gurur kaynağı olan bu fabrika birçok işin yapılabilirdi döküm tezgâh işi, montaj işi özel sektörden de görülmüş olup iş artışı sağlanacaktır.

Sayın Bakan Yardımcımız da buradayken şeker fabrikaları yönetimine bugüne kadar yaptığı işler için teşekkür ediyoruz. Erzincan Şeker Fabrikasının da verimli çalışması için desteğinizi bekliyoruz, seçim bölgesi de bunu bekliyor.

Saygılar sunuyorum. Sağ olun, var olun.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Vekilimize.

Sayın Sümer, buyurun.

ORHAN SÜMER (Adana) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Ben de Sayın Genel Müdüre, çalışma arkadaşlarına başarılar diliyorum.

Özelleştirme kapsamında Kırşehir Şeker Fabrikası 330 milyon, Bor Şeker Fabrikası 336 milyon, Yozgat Şeker Fabrikası 275 milyon, Çorum Şeker Fabrikası 528 milyon, Ilgın Şeker Fabrikası 637 milyon, Turhal Şeker Fabrikası 569 milyon, Burdur Şeker Fabrikası 487 milyon, Elbistan Şeker Fabrikası 297 milyon, Afyon Şeker Fabrikası 725 milyon, Muş Şeker Fabrikası 230 milyon, Alpullu Şeker Fabrikası 150 milyon, Erzurum, Erzincan Şeker Fabrikaları 287 milyon liraya satıldı. Bugün bu rakamlara satılan fabrikaların bırakın arsalarını almayı, temelini bile atamayız.

Peki, şeker pancarı üreticisinin çektiği sıkıntılar ve piyasadaki şeker fiyatlarının istikrarsızlığında özelleştirmenin etkileri var mıdır? Genel Müdürümüzün ve çalışma arkadaşlarının bu konuda düşüncesi nelerdir?

Yine, son üç senede yurt dışından ithal edilen şeker miktarı ne kadardır? İthal edilen şeker hangi ülkeden alınmıştır, toplamda ne kadar ödeme gerçekleştirilmiştir?

İhale şartnamesine göre fabrikaları alan alıcı firmalara beş yıl üretim şartı getirilirken üretim şartını yerine getirmeyen firmaların eksik üretime karşılık gelen kotalarının elinden alınarak o yıla ait teminatlarının da Hazineye gelir kaydedilmesi gerekiyordu. Eksik üretim yapan Erzurum, Alpullu, Elbistan ve Muş şeker fabrikalarına yönelik hangi işlemler yapılmıştır?

Sayın Genel Müdür, yine, çiftçinin desteklenmediği için şeker pancarı ekmediği, ektiği ürünü ise para etmediği için toprak altından sökmediği kamuoyunca biliniyor. Son iki senede kampanya dönemlerinde toplam ne kadar şeker pancarı işlenmiştir? Önceki senelere göre oranlarında düşüş ve artış var mıdır? Bu bağlamda, Türkiye'nin şeker üretiminin tehlike altında olduğu yorumlarına katılıyor musunuz? Bugüne kadar hangi fabrikalar, ne kadar kota ithali yapmıştır? Sayıştay raporlarına da yansıyan, mülkiyeti şeker fabrikalarına ait olan Kütahya Şeker Fabrikasındaki 112.907 metrekare arsanın alıcının şirketi üzerine tescil edilmesinin yargı boyutu hangi aşamada? Burada kurum olarak görmezden gelinerek araziye satın alan şirkete verme durumu var mıdır? Kampanya süresi uzun olan fabrikalarda şeker verim ve kalitesini korumak için hangi yöntemlere başvurulmaktadır? Son dönemde Türkiye'nin içinde bulunduğu şeker krizi ve fiyatlarla ilgili kurumun görüşü nelerdir? Özelleştirmelerin etkisi hesaplanmış mıdır? Bugün özelleştirilen fabrikalar üretim yapıyor olsalardı şekerde aynı kriz yaşanır mıydı?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim.

Sayın Akbulut, buyurun.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, çok saygıdeğer bürokratlar; ben de öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Türkiye için çok önemli bir kurumumuzu konuşuyoruz, konuşacağız, denetlemelerine bakacağız, hesaplarına bakacağız. İyi yönetilip yönetilmediğiyle alakalı, hesaplarında gözümüze çarpan, gelir tablosuyla alakalı özellikle gözümüze çarpan eksikleri dile getireceğiz ama şunu söylemek isterim ki şeker fabrikaları Türkiye için çok önemli çünkü satılması, özelleştirilmesi çok tehlikeli kurumlardan bir tanesidir çünkü nişasta bazlı şeker yedirmekle alakalı yarınlara sıkıntı açılabilir aşıktır. Hoş, şimdi, özelleştirilen fabrikaları da suçlamak istemiyoruz. Şu anda işlerini çok iyi yapan firmalar da var. Az önce Kıymetli Isparta Milletvekili de söyledi ikili bir konuşmamızda. İnsanların bazen devletin şeker fabrikalarından ziyade özelleşen şeker fabrikalarına pancarını vermek için yarışa girdiğini de duyuyoruz. Tabii, bu, bizim için sevindirici bir haber değil kurum için; bunu düzeltmek lazım.

Özellikle şirketin 2020-2021 yılındaki yönetim kadroları yani bugün sorulsa, gelir tablolarını önümüze bıraksalar, şirket bizim olsa, devletin olmasa, beş dakika görevde tutulmaması gerekir.

Zannedersem, Genel Müdürüm, siz bu dönemlerde yokmuşsunuz. Umarım, siz bu tablolarla bizleri karşı karşıya bırakmazsınız. Neden? Çünkü 2020 yılında 4 milyar 280 bin net satış satışların maliyetini karşılamıyor. Satışların maliyeti daha yüksek ki konumuz da şu anda 2021 ve 2022 yılının hesaplarıysa 2021 yılında da durum devam ediyor aynı şekilde; 6 milyar 359 milyon net satış, 7 milyar 92 milyon maliyet. Burada muazzam derecede beceriksiz bir yönetimle karşı karşıya kaldığımızı gösteriyor bu gelir tablosu bize yani şirket bizim olsa beş dakika burada tutamayız bu arkadaşları, şirketi teslim etmeyiz yani burada bir başarısızlık var. Sadece 2022 yılında göze çarpan bu anlamda olumlu bir tablo var; 10 milyar 213 milyon, bilmiyorum, incelemişsinizdir çok yüksek ihtimalle, satışların maliyeti de 7 milyar 549 milyon. Bu rakam kabul edilebilir bir rakam. Zaten dönem sonu net kârlarına, zararlarına baktığınız zaman sadece de 2022 yılında kâr ettiğini görüyorsunuz firmanın yani şirketimizin. O da 1 milyar 168 milyon kârla kapatmış. 2021'e bakıyorsunuz, 2 milyar 143 milyon zarar. 2020'ye bakıyoruz, 969 milyon. Tabii, Komisyonumuzun bunları konuşması gerekiyor, kusura bakmayın. Hani, ben de isterdim size "Çok iyisiniz, maşallah, harikasınız. Teşekkürler." falan demeyi.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) - Bir şey olmaz ya.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Ama KİT Komisyonu gereği bunu da denetimle alakalı yapmamız gereken, misyonumuz gereği bunları da söylemek zorundayız ve sizlerin de bunlarla alakalı bir çalışmanız varsa bu Komisyonu bilgilendirmenizi sizlerden rica edeceğim. Hem para kazanamamışken hem de giderlerdeki artışın açıklanması gerekiyor örneğin yani net satışlar satışların maliyetini karşılayamıyorsa araştırılması... Bak, ne güzel ayırmışlar, birçok kurumda ayrılıyor bu. Araştırma ve

geliştirme giderleri kalemi ayrı, pazarlama, satış ve dağıtım giderleri ayrı, genel yönetim giderleri ayrı. Birçok firmada, kurumda bizim önümüze hep genel yönetim giderlerinin içine toplanarak giriyordu bu rakamlar, burada ayrılmış, o yüzden tebrik ediyorum ama genel yönetim giderleriyle alakalı 187 milyonmuş, 2021'de 232 milyon olmuş, 2022'de 398 milyon diye artıyor, 2023'te zarar 3 milyar 339 milyona kadar yükseliyor. Bir anda nasıl böyle bir sıkıntı yaşandığıyla alakalı da mali tablolar bize cevap veriyor yine. Çünkü neden? Net satışlar ile aşağı yukarı satışların maliyeti birbirine çok yakın, brüt satış kârı elde edilmiş ama 500 küsur milyon gibi düşük bir rakamla. Çünkü neden? Sadece genel yönetim gideri bile 833 milyon Kıymetli Komisyonadaki milletvekili arkadaşlarım. Yarın bir gün bunlar bizim Allah korusun mahşerde karşımıza çıkar, bunun hesaplarını iyi takip etmemiz lazım, sizlerin de bunları iyi açıklaması lazım. Brüt satış kârı düşük, nasıl oluyor da genel yönetim gideri 833 milyon oluyor; bunun hesabını iyi vermek lazım.

Keza, yine, az önce Kıymetli Adana Milletvekilimiz Burdur Şeker Fabrikasını da saydı özelleştirilen kurumlarda ama... Bu arada ben Cumhuriyet Halk Partisi Burdur Milletvekiliyim. Özelleştirileceği zaman da Cumhuriyet Halk Partisi Burdur İl Başkanıydım ve satılmaması yönünde -az önce söylediğiniz gibi- stratejik bir kurum olduğu için özelleşmemesi yönünde çok fazla baskı yapmıştık, kamuoyu oluşturmaya çalışmıştık. Çok şükür ki alıcı firma ödemeyi yapamadı, ödemeyi yapamayınca ihale iptal oldu, Burdur Şeker Fabrikası halkta kaldı. Ama Burdur Şeker Fabrikasının verilerine bakıyoruz, çok böyle yüz güldürücü veriler değil yani mesela, 2018 yılında fabrikaya gelen pancar 405 bin, üretilen pancar 203.330; rakam güzel yani üretim yüzdesi yüzde 50 bandında. Bu yüzde 2019'da yüzde 31'e düşüyor; 2020'de yüzde 26'ya düşüyor; 2021'de yüzde 36; 2022'de yüzde 33; 2023'te yüzde 30; 2024'te yüzde 30 diye elimizde veriler var.

Yine, hepinizin malumu, sizler çok iyi biliyorsunuzdur, bizim en büyük skandalımız, özellikle ilde konuşulan şeker fabrikasıyla alakalı geçen sene gübre skandalı yaşandı. Bu gübre skandalıyla alakalı bilgileriniz varsa Komisyonumuzla paylaşmanızı rica ediyoruz çünkü neden "skandal" diyoruz? Dağıtılan gübrelerde TÜRKŞEKER eliyle PANKOBİRLİK aracılığıyla -yanlış hatırlamıyorsam- bir ihale düzenleniyor; alan bir firma, konkordato ilan eden bir firma oluyor yani konkordato ilan eden firmaya nasıl biz güvendik de böyle bir ihaleyi teslim ettik? Böyle bir gübre ihalesi doğru mudur? Bilmiyorum yani sosyal medyadaki iddia da olabilir, o yüzden sizden bir açıklama rica ettim zaten. Vatandaş şüpheleniyor, önce gübre çuvallarının eksikliğiyle alakalı bir tereddüde düşüyorlar, 50 kiloluk gübre çuvalları olması gerekirken tartıya koydukları zaman 48-49 bandında çıktığını görüyorlar ya da içinden gübre dışında böyle sanki bir şeyler karıştırılmış gibi bir görüntü hissediyorlar ve bunu analiz ettirmeye çalışıyorlar yani özellikle o içindeki azotunu, işte fosforunu, amonyumu falan ve çıkan rakamlar da haklı olduklarını gösteriyor. Mesela, diyor ki: Azot yüzde 12 olması gerekirken gelen sonuç yüzde 7,1; amonyum azotu yüzde 12 olması gerekirken yüzde 5,7; suda çözünür fosfor pentaoksit yüzde 28 olması gerekirken yüzde 12,9; toplam fosfor pentaoksit yüzde 30 olması gerekirken yüzde 23,5. Yani acaba az önce söylediğimiz bu yüzdelerdeki, üretim yüzdelelerindeki düşüklüğün mesela bununla alakası var mıdır, yok mudur? Bununla alakalı bir bilgilendirme rica edeceğiz. Ya da sizin bununla alakalı... O 2.375 lira biraz beklenenden yüksek çıkmıştı, o fiyat o yüzünden mi mesela, o skandaldan dolayı mı biraz beklenen fiyattan daha yüksek bir fiyat verdiniz?

2025 fiyatları açıklandı mı bilmiyorum ama açıklanmadı herhâlde.

Onunla alakalı biraz daha bir iyileştirme yaparsanız, özellikle bizim bölgedekiler ayrılabilirse... Çünkü gübreden dolayı herhangi bir şey finanse olmadı diye biliyorum. Tabii, sizler bizlerden daha iyilerini bildiğiniz için Komisyonu da bilgilendirirseniz biz de öğrenmiş oluruz diyorum.

Göreve geldiğiniz günden beri umarım bu tablolar düzelmiştir. 2024'ü görmedik, 2025'i de inşallah çok verimli bir şekilde atlatırsınız.

Ben, hepinize, tüm milletvekillerime, Komisyonadaki arkadaşlarımıza, bürokratlarımıza çalışmalarında kolaylıklar diliyor, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim, sağ olun.

Sayın İrmez, buyurun.

MEHMET ZEKİ İRMEZ (Şırnak) - Teşekkürler Sayın Başkan.

Kurumumuzun değerli temsilcilerini saygıyla selamlıyorum.

Halkın temel gıda maddelerinden biri olan şeker üretimi, fiyatı ve kamu denetimi üzerine konuşmamı yapacağım çünkü bu mesele, sadece tarım meselesi değildir, aynı zamanda önemli bir halk sağlığı meselesi, genel kamu yararı ve zararı konusu, bir de geçim ve güven meselesidir.

Bakınız, Türkiye'de şekerin kilosu 2023'te 20-22 TL bandında iken bugün market raflarında 40 ile 70 TL arasında değişiyor, tabii, bazı markalar hatta 90-100 TL'yi aşmış durumda. Aradan sadece iki yıl geçti, bu tabii ki gıda enflasyonu değil, bu düpedüz piyasa denetimsizliğidir. Maliyetiyle, kalitesiyle açıklanamayacak bu fiyat farkları halkın sofrasını doğrudan etkiliyor. Tabii, bu, dünya piyasalarındaki artış oranlarının çok çok üzerinde. Son beş yılda toz şeker fiyatı yaklaşık yüzde 260, küp şeker fiyatı ise yaklaşık yüzde 300 oranında artmış durumdadır. Peki, neden böyle oldu? Çünkü siyasal iktidar şeker üretiminin kamusal olması gereken niteliğini "özelleştirme" adı altında tasfiye etti. 2018'de 10 şeker fabrikasını özel sektöre devretti. Bugün geldiğimiz noktada 33 fabrikadan yalnızca 15'i kamunun elinde kalmış görünüyor. Buralarda da taşeronlaşma maalesef üst düzeydedir. Sektördeki kamu payı yüzde 37'ye gerilemiş, kooperatifler yüzde 35, özel sektör ise yüzde 28'e ulaşmış durumdadır. Bu özel sektör fiyatları istediği gibi oynatıyor; ne üretici korunuyor ne de yurttaş; ne kotalar şeffaf ne de denetimler etkindir.

Dahası var, geçtiğimiz yıllarda Kayseri Şeker örneğinde olduğu gibi milyarlık yolsuzluk iddiaları ortaya atıldı ama süreçler şeffaf işletilmediği için benzer durumların başka yerlerde de olup olmadığı ve sonucun ne olduğu tam olarak kamuoyuna açıklanmadı. Bu Komisyonun ve ilgili Bakanlığın benzer durumların yaşanmaması için tabii ki gerekli incelemeleri başlatması ve yargının görevini yerine getirmesi de gerekiyor.

Yine, 2023'te bazı firmaların sahte kapasite raporlarıyla devletten ucuz şeker temin edip iç piyasaya yüksek fiyattan sattığı iddiaları gündeme geldi. Bu ne oldu, soruşturma açıldı mı, açıldıysa sonucu nedir?

Şeker pancarı sadece bir bitki değildir; Türkiye'de 100 bini aşkın çiftçi tarafından üretilen, 10 milyona yakın yurttaşın geçimini doğrudan etkileyen bir üründen söz ediyoruz; bir tarım ürünü olarak değil, elbette stratejik bir varlık olarak değerlendirilmelidir ama iktidar ne yaptı? Kota uygulamalarıyla pancar üretimini daralttı. 2003'te 460 bin pancar üreticisi vardı, 2017'de bu sayı 105 bine düştü; bu, sadece rakam değil kırsalın çöküşüdür, göçün artışıdır, istihdamın yok oluşudur. Kapasite yetersizlikleri nedeniyle her yıl kantar önlerinde kuyruk bekletilen, alım ve ödemeleri geciktirilen, emekleri değersizleştirilen çiftçiler bezdirilmek isteniyor. İşçi, sulama, gübre ve diğer maliyetler nedeniyle şeker çiftçisi yıllar itibarıyla karın tokluğuna çalışır duruma getirildi.

Özelleştirme politikalarının bir diğer sonucu da nişasta bazlı şekerlerin önünün açılması oldu. Nişasta bazlı şeker üretimi riskleri nedeniyle dünyada azalırken, denetlenirken burada neredeyse teşvik ediliyor. Avrupa'da birçok yerde üretimi yasaklanan, ABD'de de bile kotası düşürülen mısır bazlı şekerler Türkiye'de serbestçe dolaşüyor. Obezite, diyabet, kanser gibi hastalıklarla bağlantısı defalarca bilimsel olarak ortaya konmuş nişasta bazlı şeker ürünleri şimdi ne oranda sofralarımıza giriyor? Bu, halk sağlığına açık tehdittir ve şeker üretiminin neden kamusal olması gerektiğinin de aslında kanıtıdır. Pancar şekeri üretimi sadece sağlıklı şeker için değil, aynı zamanda çevre dostu bir ürün olması nedeniyle de desteklenmelidir. 1 dekar pancar 3 dekar çam ormanından fazla oksijen üretir. Bu yönüyle bir ürüne yönelik destekleme veya kısıtlama politikasının ekolojik sonuçlarının da olabileceği öngörülmelidir.

Sonuç olarak "özelleştirme" adı altında kamu zararına, halk sağlığının zedelenmesine ve çiftçinin tasfiyesine neden olan bir süreç yürütülüyor. Şeker ve çay bu ülkenin stratejik gıda güvenliğini ilgilendirmektedir. Çay ve şekerin piyasası serbest bırakılacak bir alan değildir. Şekerin kullanıldığı alanların sayısı düşünüldüğünde birçok alanı etkilediği de görülecektir. Kamu şeker fabrikalarının güçlendirilmesini, NBS kullanımının sınırlandırılmasını ve pancar üreticisinin yeniden desteklenmesini sağlayacak yeni bir politika inşa edilmeden bu alandaki riskler bertaraf edilmiş olmayacaktır.

Tabii, kurumumuzun yetkililerine, Sayın Genel Müdürümüze sorularım da olacaktır. 2021 yılında oluşan 2,1 milyar TL'lik zarar hangi kalemlerden kaynaklanmıştır, bu zararının kamuya etkisi nedir? Şeker satışları 2022 yılında yüzde 40'tan fazla düşmesine rağmen dönem kârı nasıl elde edilmiştir, satış fiyatlarında oynama mı yapılmıştır? Personel giderleri artmasına rağmen çalışan sayısının azalması nasıl açıklanabilir? Bu durum kamu kaynaklarının etkin kullanılmadığını mı göstermektedir? Şirketin yaptığı alımların önemli kısmının Kamu İhale Kanunu istisnası kapsamında yapılması denetimsizlik riskini artırmıyor mu?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Evet, biz de teşekkür ediyoruz Sayın Vekilim.

Sayın Karakaya, buyurun.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Değerli Bakan Yardımcımız, TÜRKŞEKER'in Değerli Yönetim Kurulu Üyesi, Genel Müdürü, değerli yöneticileri, kamu kurum ve kuruluşlarımızın değerli temsilcileri; hepinizi selamlıyorum.

Tabii, TÜRKŞEKER gerçekten bizim ekonomik hayatımızda, sosyal yaşamımızda önemli bir yeri olan ve düzenleyici bir role sahip kurumumuz. Bu açıdan baktığımızda, bir tarafta pancar, diğer tarafta mamul ürün olan şeker ve hepsinin gerek ekonomiyle ilişkisi gerekse çevresel faktörleri, aktörleri birbirinden farklı. Bir taraftan pancar üretimi boyutuyla tarımsal üretimi doğrudan ilgilendiren, çiftçiye doğrudan ilgilendiren bir husus. Bu yönüyle baktığımızda -burada da ifade ediliyor- üretimin devamlılığını, sürekliliğini sağlayabilmek için ekonomik anlamda da yapılabilecek bir uğraş olması gerekiyor ama şunu biliyoruz ki tarımsal açıdan baktığımızda hakikaten pancar planlama -biraz önce de ifade edildi- özellikle sözleşmeli üretim açısından gerçekten büyük bir başarı gösterdi ve diğer tarımsal ürünlere de olabilecek şekilde önemli bir örnek.

Burada yine ifade edildi, sadece konu bir üretim olmaktan ziyade bu bir kültür ürünü ve hepimizin, aşağı yukarı kırsalla bağlantısı olanların, birçok bölgeden olanların özellikle pancarla bir bağı olmuştur. Şahsen ben de gençliğimde, çocukluğumda pancar üreten bir ailenin içinden geldim. Dolayısıyla eğitimimizde pancarın, pancardan elde edilen gelirin rolü gerçekten çok büyüktü. O anlamda, işin o tarafını da bilen biri olarak ifade etmek istedim.

Tabii, sonuçta biz burada TÜRKŞEKER'in mevcut yapısını, faaliyetlerini, onların sonuçlarını, bu sonuçların genel ekonomiye yansımalarını konuşuyoruz. Bunlara yüzeysel olarak baktığımızda, birçok konuda olduğu gibi son derece kolay gözüküyor ama birçok dengesi -biraz önce de ifade ettim- aktörleri var, birbiriyle bağlantılı; pancar tarafı ayrı bir konu, şeker tarafı ayrı bir konu ama sonuç itibarıyla, burada da bu işin ehli olan insanlar bu politikaları bir şekilde geliştirip uygulamaya çalışıyorlar. Elbette bazen kontrol dışı hususlar bunları etkileyebilmekte, uluslararası anlaşmalar var, sözleşmeler var. Dolayısıyla, sizin dışınızda değişen birtakım hususlar doğal olarak buradaki uygulanan politika ve onların sonuçlarını da değiştirebiliyor.

Burada ek bulgular, diğer bulgular içerisinde bir konu vardı, aslında ona cevap vermişsiniz "Yerine getirildi." diye. Özellikle sürdürülebilir üretim açısından baktığımızda, biraz önce pancarı, daha doğrusu tüm tarımsal ürünleri yani bazen tarımı, tarımsal ürünleri, tarım sektörünü değerlendirirken ekonomik boyutuyla yanlış değerlendiriyorlar, özellikle de bunu bizim iktisatçılar hele geçmişte çok daha fazla yapıyorlardı. Tarımı bir ekonomik sektör olarak ele alıp tarımın katma değerini tarımsal faaliyetlerin devamı hâlinde hesaplamaya kalkıyorlardı. Oysa tarımın katma değerini anlamak için tarımın yapılmama alternatifi üzerinden hesaplamak lazım. Yani tarımsal faaliyetleri durdurduğunuzda onun doğaya, çevreye, ekolojik dengeye vereceği zararları iyi görmek lazım. Bu anlamda, pancar da hakikaten ekolojik anlamda, doğaya katkıları anlamında, çevreye katkıları anlamında baktığımızda tartışılan bir husus değil. Onun için bizim bu üretimi devam ettirmemiz gerekiyor ama devam ettirirken de özellikle çevresel yönü... Yani hepinizin malumu, Birleşmiş Milletler 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri'ne baktığımızda çevre burada önemli. Üretim faaliyeti yapan kurumların -ki hepsi aslında- bu sürdürülebilir kalkınma hedefleri boyutuyla da raporlama yapması gerekiyor. Parlamentolararası Birlikte ben Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonundayım, bu konular da sürekli olarak gündeme getiriliyor ve özellikle Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma konusundaki faaliyetleri, kurumların bu konudaki sürdürülebilirlik raporlamaları da son derece önemli hâle geldi. Bilmiyorum, TÜRKŞEKER olarak bu noktada sürdürülebilirlikle ilgili ayrı bir raporlama yapılabiliyor mu? Ama biraz önce Sayıştayın bulgusunda yer alan hususla ilgili burada yazılı olarak verilen bilgilerden de anlıyoruz ki gerekli birtakım düzenlemeler yapıldı, sunumunuzda da benzer bir ifade vardı.

Tabii, bu TÜRKŞEKER'in pancar üretiminin, şeker üretiminin sektörle ilgili değerlendirilmesi son derece önemli, çok alt kırılımları olan bir husus, onlara girecek değiliz. Ama şunu da söyleyeyim: Bölgesel olarak da baktığımızda, bölge ekonomilerinin canlandırılmasında da bölgeler arasındaki bu farklılıkların, ekonomik farklılıkların giderilmesinde de öteden beri önemli bir rolü olmuştur. Bu noktada, biraz önce Erzincan Milletvekilimizin Erzincan Şekerle ilgili yaptığı değerlendirmeler, söyledikleri hususlar ve talepleri gerçekten kayda değer.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) - Sağ olun.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Yani bu anlamda, Sayın Milletvekilim, ben de söylediklerinize, Erzincan Şekerle ilgili söylediklerinize özellikle -bir tarafı, bir kökü de Erzincan'dan gelen birisi olarak- katılıyorum. Bu konuyla ilgili gerekli birtakım düzenleme ya da inisiyatiflerin kullanılmasını arzu ediyorum.

Adana'yla ilgili bir durum var mı Sayın Vekilim?

ORHAN SÜMER (Adana) - Hoşuma gidiyor, eksikleri anlatıyorsunuz Sayın Başkanım, o yüzden dikkatle dinliyorum yani.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Teşekkür ediyorum. Yani hani "Bu eski Adana Milletvekili, Adana'yı söylemiyor." deme. Adana her zaman bizim için baş tacıdır.

Sayın Başkanım, çok teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz.

MEVLÜT KARAKAYA (Ankara) - Bu müzakerelerin, eleştirilerin, sunumların ve sonuçta alınacak kararların başta TÜRKŞEKER olmak üzere ülkemize güzelliklere, katma değerli üretilere ve bol kazançlara vesile olmasını diliyorum.

Tekrar teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Hocam.

Sayın Özsoy, buyurun.

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Kıymetli milletvekillerim, Bakan Yardımcım, TÜRKŞEKER'in kıymetli yöneticileri; ben de herkesi saygıyla selamlıyorum.

Şeker, tabii, bizim hayatımızın en önemli girdilerinden biri. Ben burada sadece kayıtlara girmesi açısından söz aldım. Sayın İrmez "Kayseri Şekerde milyarlık yolsuzluk var." filan dedi ama -ben Kayseri Milletvekiliyim- Kayseri Şeker Fabrikası; Boğazlıyan Şeker Fabrikası ve Turhal Şeker Fabrikasıyla, 3 şeker fabrikasıyla beraber Türkiye'nin her yıl ilk 500 sanayi kuruluşuna giren, ilimizin de en gözde sanayi kuruluşu. 36 binden fazla kooperatif üyesi olan, sadece pancar ekicilerine değil bölgemizdeki tüm çiftçilere destek veren bir kuruluşumuz. Ben Kayseri'de yaşıyorum. Basında böyle bir "yolsuzluk" lafı filan çıkmış olabilir ama gerçekten iki yıl önce, Mayıs 2023 yılında da halka arz edilmiş, borsada işlem gören bir şirketimizin yanlış anlaşılmalara sebep vermemesi için geçen ay da yeni genel kurulu yapıldı, yönetim tekrar göreve geldi. Kayseri Şeker Fabrikası Türkiye'nin en gözde şeker fabrikası.

Yanlış anlaşılmalara sebep olmaması açısından söz aldım. Ben herkesi saygıyla selamlıyorum.

MEHMET ZEKİ İRMEZ (Şırnak) - İddialar var Sayın Vekilim, iddialar var.

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - İddialar doğru mu?

MEHMET ZEKİ İRMEZ (Şırnak) - Hayır, iddialar var.

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Ama siz iddiaları gerçek gibi söylediniz.

MEHMET ZEKİ İRMEZ (Şırnak) - Siz de medyada böyle bir şey dolaştığını biliyorsunuz zaten.

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Gerçek gibi söylediniz ama yani yanlış, çok yanlış.

İBRAHİM ETHEM SEDEF (Yozgat) - Bura devlet kuruluşu değil ya!

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Tamam yani çiftçi kuruluşu orası yani.

SAYIN BAYAR ÖZSOY (Kayseri) - Çiftçi kuruluşu üstelik ve Türkiye'nin -arkadaşlarımız söyleyebilirler- en güzel şeker fabrikası, en iyi çalışan şeker fabrikası. Sadece pancar üreticilerine değil meyve üreticilerine, ayçiçeği üreticilerine, mısır silajı üreticilerine, herkese destek veren, gerçekten bizim bölgemizde tarım sektörünün lokomotif bir kuruluşu. Olmayan bir şeyi varmış gibi söylemeniz beni biraz üzdü, onun için söz aldım.

MEHMET ZEKİ İRMEZ (Şırnak) - Ben de "Oldu." demiyorum. İddialar olduğuna ilişkin beyanlar var.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Tamam, teşekkür ediyoruz sayın vekillerim, sağ olun.

ORHAN SÜMER (Adana) - Sayın Vekilim, keşke diğerlerine de özelleştirme yapılmıyorsa, sizin oralar gibi böyle mükemmel sonuç alınsaydı değil mi?

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Sayın Zabun, buyurun.

OSMAN ZABUN (Isparta) - Evet, şimdi ben de tam Orhan ağabeyin söylediği yerden söz aldım. Tabii, bu bir bakış açısı meselesi yani zaman zaman özelleştirmeyle ilgili farklı yaklaşımlara sahip olabiliriz; bu bir tercih meselesi, ekonomide bir tercih meselesi, Türkiye'nin stratejisiyle ilgili tercih meselesi. Bunun olumsuz örnekleri de olabilir ama genel itibarıyla baktığımızda özelleştirilen alanlarla ilgili Türkiye'nin bu işi bütün istisnasına rağmen başarılı bir şekilde sürdürdüğünü ve yürüttüğünü görebiliriz. Birçok alanda bu var. Yani bir de özelleştirmeden bu kadar korkmamak gerekir diye düşünüyorum ben şahsen çünkü neticede onu üretecek olan da bu memleketin evlatları, bu memleketin vatandaşları. Dolayısıyla meseleye bakarken elbette kârlılık ve verimlilik üzerinden bakıyorlar ama neticede o üretimi yapanlar da bu milletin unsurları.

Öbür taraftan, ben, İzzet Bey az önce aramızdaki konuyu gündeme getirdiği için söz aldım aslında. Muhiddin Bey'le de bunu o süreç içerisinde konuşmuştuk, değerlendirmiştik. Bizde, Isparta'da şeker pancarı üretimi Şarkikaraağaç ve Yalvaç bölgelerinde yoğun olarak var ve yıllardır da bu bölge kooperatifçilik açısından Ilgın'a bağlı ama ekim alanları itibarıyla da Konya Şekere bağlı. Şimdi, tabii, özellikle son dönemlerde Konya Şeker özelleştirildi. Konya Şeker, fabrikasını daha uzak bir noktaya taşımak istiyor; Konya'nın daha bizim Isparta tarafına, uzak bölgelerine taşımak istiyor ve bundan dolayı da aradaki mesafe açılınca Şarkikaraağaç ve Yalvaç bölgelerindeki şeker pancarını almak istemiyor mesafeden dolayı. Diyor ki: "Siz zaten kooperatif olarak Ilgın Şeker Fabrikasına bağlısınız, oraya geçin, oraya verin." Ilgın Şeker Fabrikası, biliyorsunuz, TÜRKŞEKER'in

bünyesinde bir fabrika. Ama ben o dönem için o kadar çok yoğun baskı yedim ki memlekette. "Biz asla İlgin Şeker Fabrikasına geçmek istemiyoruz, biz Konya Şeker Fabrikasında kalmak istiyoruz; Konya Şeker Fabrikasıyla ilişkilerimizi daha hızlı, rahat ve verimli yürütüyoruz." dediler. Tabii, bu TÜRKŞEKER belki karar mekanizmasında veya süreçlerle ilgili KİT mahiyetinde olduğu için bazı şeylerde zorluk çekiyor ama özel sektör bu alanlarda üreticiyle olan ilişkilerinde daha agresif davranabiliyor, daha pratik davranabiliyor. Bu pratiklerden kaynaklanan bir tercih sebebi de ortaya çıkıyor.

Yani, yine şeker meselesini konuşurken özelleştirmeye bu kadar karşı olmak çok da doğru değil diye düşünüyorum. Kaldı ki pratik bir örneğini de ben İzzet Bey'le paylaşmıştım, bunu aktardığı için söz istedim.

Teşekkür ediyorum.

ORHAN SÜMER (Adana) - Ben de kayıtlara geçsin diye... Özelleştirmeye karşı değiliz Türk sermayesi olduğu müddetçe ama 2 tane örnek vereyim. Tekel fabrikasının, biliyorsunuz, bazı bölümleri Amerikalılara satıldı. Şimdi Amerikalı tek sermaye Türkiye'de cirit atıyor bazı markalarda. Artı, TÜRK TELEKOM, biliyorsunuz, yabancı sermayeye satıldı, Türk bankalarından kredi kullandı, posası bize kaldı. Yerli sermayede kaldığı sürece biz de mutlu oluruz. Sayın Kayseri Vekilimiz söyledi, biz de mutluluğumuzu söyledik yani biz sermayeye karşı değiliz, yabancı sermayenin Türkiye'ye girmesine karşıyız.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Evet. Yabancı sermaye de girmezse yatırım olmaz.

Evet, neyse bu konuya girersek şimdi çıkamayız değerli arkadaşlar; bu konuya girersek çıkamayız.

Evet, değerli arkadaşlar, böylece geneli üzerindeki görüşmeler tamamlanmıştır.

Sözü Sayın Genel Müdüremize vermeden önce bazı hatırlatmalarda bulunmak istiyorum.

Sayın Genel Müdürüm, sayın üyelerimize sorulan sorulardan yazılı olarak cevap verilmesini gerektiren konularla ilgili cevaplarınızı tutanakların Türkiye Büyük Millet Meclisi "web" sayfasında yayınlanmasından itibaren on beş gün içinde bütün üyelerimize Komisyon Başkanlığımız aracılığıyla iletebilirsiniz.

Sayın Genel Müdürüm, şimdi sayın milletvekillerimizin sorularını cevaplamak üzere size söz veriyorum.

Buyurun.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Teşekkür ediyorum katkılarınızdan dolayı.

Genel bir bilgi vereyim, ondan sonra ayrıntılı verebileceğim sorulara cevap vereyim, diğerlerini yazılı olarak vereyim.

Türkiye, biliyorsunuz, tarımsal hasılda Avrupa'nın en iyileri arasında. Pancarda dünyada en iyi 5'inci, Avrupa'da da 4'üncü sırada. Avrupa içerisinde 3'üncü ama Rusya da sayıldığı için 4'üncü sıradayız. Dünya pancar şekerinin yüzde 2,5'ünü TÜRKŞEKER olarak, devlet olarak biz üretiyoruz yani bu anlamda Türkiye'nin üretim güvencesiyiz.

Türkiye'de şeker fiyatları yüzde 27 arttı Sayın Vekilim. Baktığınız zaman aslında -bunu söylemem ne kadar doğru bilmiyorum ama- şeker fiyatları olduğu fiyatın daha da altında şu an, aslında biraz daha yüksek olması gerekiyor şeker fiyatlarının. Markete gittiğiniz zaman gerçekten şeker fiyatları ucuzdur ve bu şeker fiyatlarının ucuz olmasında aslında hem kooperatif fabrikalarının hem de özelleştirilen fabrikaların katkısı var. Pancar fiyatı daha yüksek verilebilir mi? Verilebilir ama şunu bilginiz olsun diye söylüyorum: 1 kilo şekerin içerisindeki maliyetin yaklaşık yüzde 60'ı -artı eksi 10 diyorum, hani üretim verimliliğine göre değişir bu- pancardan kaynaklanır yani pancara ne kadar çok yüksek vererseniz şeker fiyatlarını o kadar yükseltirsiniz. İkincisi de şöyle bir şey olur: Tahıl ve mısır münavebe bitkisidir yani Tarım Bakanlığımızın yeni politikası planlı üretime geçmedir ve planlı üretimin en iyi örneği pancardır. "Kota" dediğimiz aslında iyi bir şeydir, "kota" demek planlı tarım demektir. Bunun en güzel örneği nedir? Pancar çiftçilerimiz özellikle sadakatli bir çiftçidir. Kime satacağı belli, kimin alacağı belli, ne kadar alacağı belli, ne zaman parasını ödeyeceği belli. Onun için herkes pancar üretmek ister. Başka fabrikalara satmasının sebebi plansız ve kotasız ektiklerinden. Biz ağır müeyyide uyguluyoruz. Kardeşim, biz zaten topraklarımızda su sıkıntısı yaşıyoruz; üç sene dur, bir sene ek, başka bitkiler ek. Aslında biraz ondan kaynaklanıyor. Biz onu da büyük oranda 2,5-3 milyon tonlardan bugün 150-200 bin tonlara düşürdük ama bu tamamen TÜRKŞEKER'in baskısı üzerine yani kaçak ekim yapamazsınız, sözleşmesiz ekemezsiniz, yapamazsınız. Bunun karşılığı nedir? Suyu daha fazla tüketmektir, suyumuzun kaybolmasıdır. Bu anlamda Türkiye'de acayip derecede pancara talep var, Türkiye'nin her tarafında var; Muş'ta da var, Kayseri'de de var, Kırşehir'de de var, Konya'da zaten inanılmaz derecede var.

Bu arada -arkadaşlar getirdi- tam tersine Burdur bizim gözde fabrikalarımızdan biri Sayın Vekilim, Burdur'u biz özellikle seviyoruz. Maliyet açısından da çok verimli olan fabrikalarımızdan bir tanesi. Pancar üretim kapasitesi tam tersine yüksek oranın. Geçen sene Türkiye'nin her tarafında ciddi bir üretim vardı, bütün tarımsal ürünlerimizde ciddi bir hasıla fazlası vardı. "Bu sene arz sıkıntısı var mı?" diye soracak olursanız tam tersine şu an 600 bin tonun üzerinde... Biz zaten her türlü sıkıntı için elimizde şeker tutuyoruz devlet olarak. Hani bazen "Zarar ediyor." diyorsunuz ya; savaş oluyor, harp oluyor, darp oluyor, devlet olarak bunu tutmak zorundayız. Bu bizim hem bir KİT olarak hem de devlet kuruluşu olarak sorumluluklarımızın başında geliyor.

Nişasta bazlı şekerde dünyada sadece bizde kota uygulaması var ve yüzde 20'lerden yüzde 2,5'lara düşürüldü. Ciddi şekilde baskı da kuruluyor, Tarım Bakanlığı milyarlarca lira ceza kesiyor bunlara. Bu yüzde 20'den yüzde 2,5'a düşürülmesinin katkısı 1,5 milyon tona yakın pancar üretimi demektir. Tam tersine, ciddi şekilde Türkiye'de pancar üretimi artıyor. Biz sınırlı olmasını istiyoruz çünkü Türkiye'nin ihtiyacı belli. Türkiye'de 90 milyon insan yaşar, hani 95 milyon nüfusumuz var, 5 milyon da turistlerin gelip gitmesini sayıyoruz, onda da ciddi tüketim söz konusu. Yaklaşık 30-31 kilo tüketim yapar bir kişi, 90 milyonla çarparsanız 2 milyon 752-2 milyon 800 bin ton şeker yapar, biz de bunu fabrikalar arasında -Cumhurbaşkanı kararıyla yani kanunla- dağıtırız. Doğal olarak Kayseri Şeker "Ben fazla kota istiyorum." ya da Bor Şeker... Kimse öyle bir şey diyemez çünkü şeker dairesi regülasyon dairesidir, der ki: "Geçen sene üretim bu, tüketim bu; senin kapasiten bu, sen bu kadar yapabilirsin." Bu kanunla belirlenir yani Cumhurbaşkanlığı kararı aynı zamanda kanun demektir. Doğal olarak bu çok da iyi uygulanan, Türkiye'de yüz yıldır iyi uygulanan bir sistemdir.

Sayın Başkanım, bu arada, bu sene TÜRKŞEKER'in 100'üncü yılı ve Türkiye'de hem sanayileşmenin oluşmasında hem makine sanayisinin oluşmasında hem mekanize tarımın oluşmasında en büyük katkı hiç şüphesiz TÜRKŞEKER'indir. Kurucularına, başta Nuri Şeker ve Atatürk olmak üzere şirket saygılarını sunar.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Sayın Genel Müdürüm, yani Burdur'la alakalı üretim yüzdesinin düşüklüğünden bahsettin.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Ona ben bakacağım, o başka bir şey, ben onu anlamadım, arkadaşlar da anlamadı teknik olarak. Burdur Şeker Fabrikası -elimde rakamlar var- tam tersine şey var... Ha, söyleyeyim, şimdi geldi.

2020'de 665 bin üretim varmış Sayın Vekilim. 2020'de 468 bin ton, 560 bin ton, bu sene 597 bin ton; hiç olmaz. Şeker fabrikalarının mantığı şudur: Mümkün olan yüz gün kapasiteyle çalışmasıdır şeker fabrikalarının. Daha fazla çalışması artık hem maliyeti düşürür hem de şeker verimini düşürür yani o anlamda kullanılan bir yapısı var.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Şimdi şöyle Sayın Genel Müdürüm: Yanlışlık olmasın, 576 bin pancar gelmiş fabrikaya, doğru ama üretilen pancar 200.444 veri olarak.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Öyle bir şey yok, onun hakkında garip bir şey var, öyle bir şey olmaz. İşlenen pancar anlamında söylüyorsunuz da...

İZZET AKBULUT (Burdur) - Toplam şeker üretimi 72 bin...

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - "İşlenen pancar" ifadesidir o.

İZZET AKBULUT (Burdur) - Yani üretim yüzdesi vermiş, "yüzde 30" diyor.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - O değildir, o başka bir şeydir, o teknik bir şeydir; tam tersine, Burdur Şekerin şeker varlığı da iyidir.

Bu arada gübreye ilgili söyleyeyim Sayın Vekilim: Azotlu gübreyi hiç...

İZZET AKBULUT (Burdur) - Hatta Burdurlular "Alamıyoruz." diye iki senedir isyandalar yani.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Bu sene şey yapacağız, çok baskı geliyor Burdur'dan, Burdur'a özel bir paketleme için arkadaşlar çalışıyor, sadece Burdur'a özel. Şeker her tarafta aynı bu arada, sakkaroz bazlı ama Burdurlular çok seviyor.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Sayın Genel Müdürüm, bu konu olmak üzere diğer konularda da yazılı olarak detaylı bir bilgi vererseniz memnun oluruz.

ORHAN SÜMER (Adana) - Bilgilendirme için teşekkür ederiz.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Tamam, başka cevap vereyim mi Sayın Vekilim, yeterli mi?

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Pratik, hemen hızlı vereceğiniz bir şeyler varsa söyleyin, buyurun; diğerlerini yazılı verebilirsiniz.

TÜRKİYE ŞEKER FABRİKALARI ANONİM ŞİRKETİ GENEL MÜDÜRÜ MUHİDDİN ŞAHİN - Tamamdır, son defa söyleyeyim, dünyanın her tarafında pancar üretiminin prosesi aynıdır. Malları çiftçiden peşin alır, sözleşmeli tarım olduğu için yüzde 40'ını faizsiz olarak çiftçiye verir ama malını veresiye satar. Bir yıl boyunca sattığı için takvim dönemi içerisinde şeker fabrikaları zarar ediyor gibi görünebilir ama totalde baktığınız zaman ciddi katma değer ürettiği için şeker fabrikalarının dönemsel olarak zararları o anlamda tabloda gösterildiği gibi çok değildir.

Diğerlerine yazılı olarak cevap verebilirim.

Teşekkür ederim, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Genel Müdürüm.

Şimdi sözü Tarım ve Orman Bakan Yardımcımız Abdulkadir Polat'a veriyorum.

Buyurun Sayın Bakanım.

TARIM VE ORMAN BAKAN YARDIMCISI ABDULKADİR POLAT - Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Başkan, Sayın Komisyon üyeleri, Sayıştayımızın değerli denetçileri, Bakanlık ve diğer kuruluşlarımızın değerli temsilcileri; TÜRKŞEKER'in 2021-2022 yılları faaliyetlerinin değerlendirildiği bu toplantıda sizleri Tarım ve Orman Bakanlığı adına saygıyla selamlıyorum.

Şeker, sadece ekonomik bir ürün olmayıp sosyal etkileri birçok sektöre girdi ve geniş istihdam olanağı sağlayan stratejik bir üründür. Şeker üretimi; ülkemiz ekonomisi için katma değer, pancar üreticimiz için refah, işçimiz için istihdam anlamına gelmektedir.

2021 yılında ülkemiz şeker sektöründe önemli gelişmeler yaşanmış, TÜRKŞEKER'in yol haritası değişmiş, geleceğe yönelik çok önemli kararlar alınmıştır. 2021 yılında Cumhurbaşkanı kararıyla Türkiye Şeker Fabrikaları AŞ'nin sermayesinin tamamı özelleştirme kapsam ve programından çıkarılarak Türkiye Varlık Fonuna devredilmiştir. Bu gelişmeyle birlikte cumhuriyet tarihinin ilk sanayi kuruluşlarından biri olan TÜRKŞEKER'in üretim süreçlerini iyileştirmek ve ülkemizde şekerin arz güvenliğini sağlamak üzere bizlere çok önemli bir görev tevdi edildiğinin bilinci içindeyiz.

TÜRKŞEKER, özelleştirme sürecinin geride kalmasını müteakip hem yatırım hem de personel açısından toparlanma sürecine girmiştir. Hâlen yüzde 36'lık pazar payıyla ülke şeker sektöründe en büyük oyuncu konumundadır.

Türkiye genelinde 2024 yılında yaklaşık 93 bin üretici tarafından 3,4 milyon dekar alanda 22,3 milyon ton şeker pancarı üretilmiş ve bu pancardan da 2,75 milyon ton şeker üretilmiştir. TÜRKŞEKER tarafından 2022 yılından bugüne uygulanan politikalar ve satış sebebiyle piyasada fiyat istikrarı sağlanmış, şeker piyasası dengelenmiş, şekerde arz güvenliği sağlanmıştır. Ayrıca, yapılan yatırımlarla Türk Şeker Fabrikalarının modernizasyonunu ve verimliliğini artırmak üzere çalışmalarımıza gayretle devam ediyoruz.

TÜRKŞEKER'in faaliyetlerinin değerlendirilmesi ile sorunlarının tartışıldığı bu önemli toplantıda eleştiri ve katkılarınız için çok teşekkür ediyorum. Bakanlığımız adına hepinize saygılarımı sunuyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Bakanım.

Şimdi Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 hesap dönemlerine ilişkin sonuç bölümlerini ayrı ayrı okutup ibraya sunacağım.

Önce 2021 yılı sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünün 2021 yılı bilançosu ve 2 milyar 143 milyon 175 bin 507 lira 81 kuruş dönem zararıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Şimdi 2022 yılının sonuç bölümünü okutuyorum:

SAYIŞTAY TEMSİLCİSİ - Sonuç:

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Genel Müdürlüğünün 2022 yılı bilançosu ve 1 milyar 168 milyon 878 bin 400 lira 89 kuruş dönem kârıyla kapanan gelir tablosu tasvibe sunulur.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK - İbra edenler... Etmeyenler... İbra edilmiştir.

Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait Komisyon toplantısı tamamlanmıştır.

Tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Değerli Komisyon üyelerimiz, gündemimize 1 Temmuz 2025 Salı günü saat 14.30'da Türkiye Halk Bankası Anonim Şirketinin 2021 ve 2022 yıllarına ait bilanço ve netice hesaplarının görüşmeleriyle devam edeceğiz.

Toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 17.39